

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я

Б Е Л А Р У С К А Я

Г А З Э Т А

ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

9 771819 161008

Калючы дрот між Воршай ды Смаленскам

Расея гатовая цігам двух
сутак закрыць мяжу зъ
Беларусью памежнымі
войскамі. Сэнсацыйную
інфармацыю агучыу
кіраунік Беларусі
ў аўторак на сустречы
са стаўрапольскім
губэрнатарам
Чарнагоравым. Камэнтую
Аляксандар Класкоўскі.

Старонка 16.

У машыне Анжалікі Борыс «знайшлі» наркотыкі

Непрызнаную ўладамі
старшыньку Саюзу
палькаў спрабуюць
выштурхнуць
у эміграцыю. Старонка 6.

Казахстан пераходзіць на лацінку

Нурсултан Назарбаев
абвесьціў пачатак
пераходу на лацінскі
правапіс і казахізацый
краіны. Старонка 8.

Дзяды маладзеюць

Большую частку
ўдзельнікаў штогадовага
мэмарыяльнага шэсця
ў Курапаты сёлета скала
моладзь. Старонка 7.

«Рок-Кола» пад знакам «Мяццовага часу»

Тут чыноўнікі дзякуюць
рок-музыкам за іхні
выступ, а байкеры
ахоўваюць канцэрт разам
з брыгадай амонаўцаў.
Піша Сяргей Будкін.
Старонка 20.

А судзьдзі хто?

Зьміцер
Дашкевіч
атрымаў
паўтара году
турмы.
Старонка 3.

Суддзя Ала Булаш абвяшчае прысуд Зымітру Дашкевічу.

люстра дзён

Зыміцер Дашкевіч: «Гэта наша вялікая перамога»	3
Ня ўсе галадоўкі вядуць да перамогі	5
У машину Анжалікі Борыс падкінулі наркотыкі	6
У хаўрусьнікаў Мілінкевіча шукалі сьпірт	6
Дзяды маладзеюць	7
хроніка	12
Сэкунда вайны ў Іраку каштую 6300 даляраў	19

з усіх старон

Казахстан пераходзіць на лацінку	8
--	---

Нумары

АПЫТАНЬНЕ НА САЙЦЕ NN.BY

Хто мае рацыю і хто вінаваты ў беларуска-расейскім крызісе?

Вінаватая Расея: хоча падпрадкаваць Беларусь	36 (16.1%)
Вінаватая Беларусь: хоча эксплюатацаць Расею	12 (5.4%)
Вінаваты той, хто нажываецца на рээкспарце нафты	16 (7.2%)
Вінаватыя ворагі славянскіх народаў	4 (1.8%)
Заганны быў сам курс на інтэграцыю з Расеяй	155 (69.5%)

Усяго прагаласавала на 21.00 1 лістапада: 223

• •

Шашачны турнір да 100-годзьдзя «Нашай Нівы»

Адбудзеца ў Менску 12 лістапада. Запрашаюцца ўсе ахвотныя шашысты — прафесіяналы й аматары, будуць прызы. Даведкі — праз тэл. 8-029-342-95-54 (Канстанцін).

камэнтары

Павал Севярынец.	
Малады фронт	12

Віталі Тарас. Переход на зімовы час, альбо Парадоксы страху	15
---	----

Аляксандар Класкоўскі. Калючы дрот між Воршай і Смаленскам ..	16
---	----

Сяргей Харэўскі. Марш у строй! ..	19
-----------------------------------	----

левым вокам

Лёлік Ушкін. Факультэт канструктыўнай апазыцыі	17
--	----

музыка

«Рок-кола» пад знакам «Мясцовага часу»	20
--	----

пошта рэдакцыі

Садоўскі ізноў да Фядуты, Блаславенне перад дыскатэкай у БДУ ды іншае	18
---	----

мы самі

Дзякую	30
--------------	----

дзяды

Яны адышлі ад нас за мінулы год ..	31
------------------------------------	----

Зыміцер Дашкевіч:

Пасыпешлівы суд вынес прадказальнае рашэнне: паўтара году турмы лідэр беларускамоўнае моладзі.

1 лістапада завяршыўся суд над Зымітром Дашкевічам, лідэрам незарэгістраванага «Маладога фронту». Зыміцер абвінавачваўся ва ўздзеле й кіраванні гэтай арганізацыяй. Паводле артыкулу 193 ч.1 КК РБ мала-дафронаўцу пагражала два гады зняволення. Столікі і запатрабаваў пракурор Аляксандар Бароўскі. Судзьдзя Ала Булаш прысудзіла паўтара году зняволення ў калені агульнага рэжыму.

Справу «Маладога фронту» распачаў аддзел КДБ па барацьбе з тэрарызмам. У съпісе падазраваных, апроч Зымітра, спачатку былі Сяржук Лісічонак, Павал Красоўскі, Алег Корбан, Барыс Гарэцкі. Раённыя пракуратуры, згодна з распара-джэннем КДБ, дапытала дзясяткі людзей як съведкаў. Да суду давялі аднаго Зымітру.

Дашкевіч быў зьмешчаны ў СІЗА 15 верасня. Моладзь разгарнула актыўную кампанію ў ягоную абарону. Ліст у падтрымку Дашкевіча падпісал грамадзкія дзе-ячы, сярод якіх Аляксандар Мілінкевіч — ён узначаліў Камітэт у абарону Дашкевіча, інтэлектуалы, у tym ліку Ніл Гілевіч і Уладзімер Арлоў, усяго 1 350 асобаў. Сотня съведкаў пагадзілася даваць паказаныні ў працэсе.

Дзень першы

Працэс распачаўся 30 кастрычніка аб 11-й у судзе Каstryчніцкага раёну, што ў Доме правасуддзя на вуліцы Сямашкі.

M E X
С Е Т К А В Ы
ДЛЯ ГАРОДНІНЫ
т. 669-25-82

«Гэта наша перамога»

Падтрымаць Зымітра прыйшло некалькі соценъ чалавек. Хлопцы і дзяўчата былі ў саколках з надпісам «Малады фронт» не спыніць!. Яны трymалі ў руках партрэты Дашкевіча і кветкі.

Неўзабаве пад'ехалі пасольская аўто. Дыпляматаў прыняла судзьдзя А.Булаш. Яна не патлумачыла прычынаў закрытасці працэсу і не дазволіла паслам прысутнічаць у залі. Не атрымаў дазволу і бацька Зымітра Вячаслаў. Выйшаўшы да людзей, нямецкі пасол Марцін Гэкер пароўнаў гэты працэс з палітычнымі судамі ў Нямеччыне 30-х.

Выказаць падтрымку Зымітру прыехалі таксама вядомыя асобы: Аляксандар Мілінкевіч, Сяргей Калякін, Вольга Іпатава, Уладзімер Арлоў. Не засталіся ў баку і людзі, якія самі ці на прыкладзе сваіх блізкіх зведалі перасльед: бацькі партнэрўцаў, Аляксандар Шалайка, Зыміцер Касцяпіровіч, Павал Красоўскі, Мікіта Сасім.

Моладзь пратэставала, ходзячы ланцугом з закладзенымі за галаву рукамі. Гаварыла малітвы і сціявалася «Магутны Божа».

А 13-й гадзіне выйшаў адвакат Зымітра Аляксандар Галіеў і паведаміў, што на сёньня суд скончаны. На ім адбыўся допыт Дашкевіча. Адвакат таксама паведаміў, што позні час Зыміцер мог назіраць за падзеямі на дверы. Канў дазволіў яму 10 хвілінай глядзець у акно. Ен сказаў таксама, што хлопец прыходзіць на паседжаньні з Бібліяй.

Дзень другі

У аўторак а 10.00 ля суду сабралася блізу сотні чалавек. Насуперак чаканыням, хапуна ня здарылася.

ЮЛІЯ ДАШКЕВІЧ

Міліцыянты абмежаваліся часовым затрыманнем траіх маладафронтавцаў, якіх адпусцілі без складання пратаколаў. Аб 11-й быў абвешчаны перапынак да 14-й гадзіны, пасля чаго мусілі апытаць съедкаў.

Халоднае надвор'е не напужала моладзь, якая засталася ля суду да вечару. Да актыўісткі Камітэту ў абарону Дашкевіча Насты Палаханкі зь сіценскай пошты датэлефанаваўся Павал Севярынец, які выказаў усім прысутным ля суду слова падзяякі. Па абедзе да юнакоў зноў прыехала Іна Кулей з Камітэту абароны рэпрэсаваных, давезла правянту ў кавы.

Стала вядома, што пракурор патрабуе для Зымітра максымум — два гады турмы, і што прысуд будзе вынесены на наступны дзень а 16-й. Судзьдзя мatushavaла гэта масавым незьяўленынем съедкаў на

суд. Такім чынам, усяго судовыя слуханьні доўжыліся трохі больш за шэсць гадзінай.

Дзень трэці

На вынікенне прысуду пранесцілі бацьку Дашкевіча, дыпляматаў ды восем журналістаў.

Зыміцер тримаўся мужна і ўсьміхаўся. Першымі яго словамі было: «Гэта нашая перамога. Мы ўсё адно пераможам».

Бацьку не далі павітаца з сынам, ён толькі пасыпей крыкнуў яму: «Сыне, я твой ганаруся!».

Даведаўшыся прысуд, людзі ля суду выцягнуліся ў ланцуг і началі скандалаваць: «Ганьба!» і «Свабоду!». Потым яны завязалі вусны чорнымі стужкамі і сталі на калені. Пасля моладзь паклала на прыступках суду кветкі і партрэты Зымітра. Разам з усімі ў акцыі прымалі ўдзел А.Мілінкевіч з

жонкай.

Камэнтары

Адвакат Дашкевіча Аляксандар Галіеў лічыць такі прысуд жорсткім: «Прысуд вынесены паводле адпрацаванай на прыкладзе «Партнэрства» схемы».

Пасол Нямеччыны Марцін Гэкер: «Я спадзяваўся на іншас рацэнныне і шакаваны, што мае надзеі не апраўдаліся. Я паведамлю аб становіні справаў нашаму ўраду, ён будзе рабіць высновы».

Амбасадарка ЗША Карэн Ст'юарт: «Мы лічым прысуд Дашкевічу і ўесь працэс палітычна матываваным, скіраваным на тое, каб ня даць Зымітру Дашкевічу мірна выяўляць свае пераканаанынні. Мы будзем лічыць адказнымі за гэты прысуд тых, хто парушае права чалавека».

Працяг са старонкі 3.

Зыміцер Дашкевіч: «Гэта наша перамога»

Права абаронца
Алесь Бяляцкі кажа,
што выканайцам гэ-
тых працэсаў сорам-
на, таму і суды зак-
рытыя: «Але змага-
рам за свабоду варта
памятаць, што яна
даеца нялёгка, час-
та коштам уласнай
свабоды».

Аляксандар Мілін-
кевіч ужвае за гонар
узначальца Камі-
тэт у абарону Дашке-
вічу і кажа, што гэты
прысуд съведчыць
пра цынізм уладаў.

Моладзеўскі акты-
віст Алег Корбан уп-
ўнены, што пры-
суд ніяк не паўплы-
вае на дзеянасьць
незарэгістраванага
«Маладога фронту».

Сямён Печанко
Фота Юліі
Дарашкевіч

Вячаслаў Дашкевіч Зымітру: «Сыне, я табой ганаруся!».

Разам з моладзьдзю ля суду пратэставалі А.Мілінкевіч з жонкай.

Ала Булаш

намесьніца старшыні суду Каstryчніцкага раёну Менску.
Кар'еру распачынала машыністкай у Менскім гарадзкім
судзе. У 1988 скончыла юрыдычны факультэт БДУ, у
1997 — Акадэмію кіравання пры презыдэнту. Магістар
міжнароднага права. Мае 15-гадовы судовы стаж.

Вяла судовую справу паводле пазову рэдактара
амэрыканскай газэты «Русская Америка» Аркадзя Мара да
беларускай журналісткі Ірыны Халіп і УП «Марат», а
таксама справу паводле пазову да «Белорусской деловой
газеты».

Ня ўсе галадоўкі вядуць да перамогі

Галадоўка ў абарону царквы «Новае жыцьцё» ад 28 кастрычніка прыпыненая да рашэння Вышэйшага гаспадарчага суду. Тым часам Алена Захожая, рабочая бабруйскай «Белшыны», якая 29 дзён трymала галадоўку на знак пратэсту супраць уціску Беларускага незалежнага прафсаюзу, трапіла ў больніцу. Пасьля 10 дзён галадоўкі ў мэдсанчастку папраўчай калёні «Віцьба-3» трапіў Аляксандар Казулін, былы кандыдат у прэзыдэнты Беларусі.

Менск

27 кастрычніка старшыня Вышэйшага гаспадарчага суду Віктар Камянкоў прызнаў рашэнне Менгарду аб канфіскацыі будынку царквы «Новае жыцьцё» неадпаведным закону. Але канчатковое рашэнне цяпер застаецца за Прэзыдiumам ВГС. Ён склікаеца раз на тыдзень і мусіць вынесці рашэнне цягам аднаго месяца. Праўнік царквы «Новае жыцьцё» зазначае, што гэта першы крок улады насустрэчі вернікам. Аднак у выпадку, калі ВГС палічыць рашэнне Менскага гарадзкога суду законным, галадоўка будзе адноўленая.

У больніцах па-ранейшаму знаходзяцца чатыры чалавекі. Гэта жанчыны, што пратэставалі ад самага пачатку галадоўкі.

Працягваюцца акцыі салідарнасці з «Новым жыцьцём» за мяжой. Вернікі кіеўскай царквы «Эмануіл» пікетавалі беларускую амбасаду. Іх ліст у пасольстве браць адмовіліся, таму яго адаслалі поштой.

28 кастрычніка ў будынку царквы адбылося першае паседжанне Грамадзянскай рады для арганізацыі салідарных дзеяньняў. Гэтая Рада ставіць за мэту абарону правоў вернікаў. Сярод прысутных варта адзначыць мастака Алесія Марацкіна, журналіста Сяргея Харэўскага, філёзафа Алесія Анціпенку, прадстаўнікоў праваабарончых арганізацый.

Вынікам паседжання стала заява да СМІ, старшыні Менгардыканкаму, вернікаў царквы і буйнейшых хрысьцянскіх канфесіяў. Ад СМІ

Рада патрабуе паўнаты і абелектыўнасці інфармацыі пра царкву, ад старшыні Менгардыканкаму — хутчэйшага вырашэння канфлікту, вернікаў прадстаўнікі грамадзкасці запэўнілі ў падтрымцы і салідарнасці. У чацвертай заяве ўтрымліваецца зварот да прадстаўнікі найбуйнейшых хрысьцянскіх канфесіяў Беларусі, каб супольна дамагацца лібралізацыі рэлігійнага заканадаўства.

Абвешчана таксама аbstварэнні працоўнай группы ў складзе Рады.

На нарадзе прысутнічалі пастары зь іншых цэркваў. Пастар царквы Ісуса Хрыста Барыс Чарнаглаз узглёнены, што зъмены неабходныя ня толькі ў сфэры свабоды веравызнання: «Мы сёньня бачым, што свабода патрэбная ня толькі пратэстантам, але ўсім грамадзянам краіны. Приклад гэтай акцыі паказвае, што гэта магчымы».

З прадстаўнікі палітычных колаў прысутнічалі Аляксей Янукевіч, намеснік старшыні партыі БНФ, і Аляксей Шэін, прадстаўнік Мілікевіча і руху «За свабоду!». Палітыкі выказвалі свою салідарнасць з галадоўнікамі і абязналі дапамогу.

С. Харэўскі і А. Анціпенка, што ініцыявалі зварот да хрысьцянскіх канфесіяў, заклікалі ўтрыманца ад празмернай ў́фары і аптымізму. «У нашай краіне ўсе рашэнні прымае адзін чалавек, таму мусім быць рэалістамі», — зазначыў сп.Харэўскі. Алесія Анціпенка раіналаджвацца на доўгую і цяжкую працу: «Толькі такія зможам наблізіць такія

чаканыя перамены».

Наступнае паседжанне Рады мае адбыцца ў бліжэйшы панядзелак.

Бабруйск

У той жа час у Бабруйску таксама прыпыненая галадоўка на знак пратэсту супраць уціску суполкі Беларускага незалежнага прафсаюзу на «Белшыне». Пасьля звароту да ўдзельнікаў акцыі Рады Беларускага кангрэсу дэмакратычных прафсаюзаў з галадоўкі выйшлі амаль усе яе ўдзельнікі. Алена Захожая, што пратрымала галадоўку 29 дзён, трапіла ў больніцу з дыягнозам «гіпэртанічны крыз». Жанчына страціла прытомнасць на працоўным месцы, і яе адвезлі ў больніцу. Аднак і тамака спін. Алена паведаміла мэдыкам, што мае намер працягваць галадоўку.

У выніку акцыі патэсту галадоўнікі дамагліся ад кіраўніцтва выплаты ім прэмій і даплаты на аздараўленне. Навырашаным таксама застаецца пытанне рэгістрацыі суполкі незалежнага прафсаюзу на «Белшыне».

Журналіст Аляксандар Старыкевіч, рэдактар інтэрнэт-газеты «Салідарнасць», якая шмат піша пра незалежныя прафсаюзы, кажа, што вынікі акцыі пратэсту на «Белшыне» пакуль ня ясныя. «Галадоўка дала пэўныя вынікі — выплату прэмій і кампэнсацый, але ў пытаныні рэгістрацыі пярвічкі ўлады тримаюцца да апошняга».

Віцьба

Зъмяшчэннем у мэдсанчастку скончыліся 10 дзён галадоўкі для Аляксандра Казуліна, што адбывае пакаранье ў папраўчай калёні «Віцьба-3». А.Казулін з 20 кастрычніка распачаў бестэрміновую галадоўку з мэтай дамагчыся разгляду ў Радзе Бясыпекі ААН сутыяцы ў Беларусі.

31 кастрычніка яго наведаў кіраўнік місіі АБСЭ ў Беларусі пасол Оке Пэтэрсан. Зь ягоных словаў, палітык-вязень выглядае фізычна саслаблым, але бадзёрым у духу.

Сямён Печанко

У машине Анжалікі Борыс «знейшлі» наркотыкі

Гарадзенская рэгіянальная мытня ў аўторак заявила крымінальную справу аб кантрабандзе наркотыкаў. Гаворка ідзе пра пакеткі з белым парашком, знойдзеныя ў аўтамабілі, якім ехала непрызнаная старшыня Саюзу палякаў **Анжаліка Борыс (на фота)** 29 кастрычніка. Экспарты выявілі, што ў пакетах знаходзілася наркотычнае рэчыва. «Пакуль невядома, што гэта за наркотыкі. Спачатку казалі, што герайн, потым — амфетамін, потым — гашыш, — паведаміў прэс-цэнтру «Хартыі'97» польскі актыўіст Анджэй Пачобут. — У лю-

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

бым выпадку, я думаю, яны не затым падкінулі гэтыя пакеты ў машину Анжалікі Борыс, каб потым паведаміць, што там пральны парашок», — кажа ён.

Пакуль Борыс мае праходзіць у справе як съведка. Аднак аўтамабіль, у якім былі знойдзеныя наркотыкі, мыт-

нікі дагэтуль не вярнулі.

«Гэта звычайная правакацыя, — абураецца Борыс. — На мяжы нас вельмі доўга правяралі, а потым раптам знайшлі ў люстэрку задняга віду трох маленъкіх пакуначкі зь нейкім парашком. Пакеты былі загорнутыя ў белую вельмі чыстую марлю. Але ў гэты дзень ішоў дождик! Калі б пакеты ляжали там раней, тканина авалязкова бы выпацкалася. Я ўпэўненая, што гэтыя пакеты былі нам падкінутыя. Пасля надгляду нас пад канвоем адвезлы ў псыхдыспансэр у Горадню, бралі кроў на аналіз. Гэта быў людзі ў

цывільнным, якія адмаўляліся называць сябе. Гэта мае на мэце запалохаць актыўістаў-палякаў», — заявіла Анжаліка Борыс.

За рулём быў польскі актыўіст Анджэй Лісоўскі, зь імі ехала яшчэ Тарэса Сілівончык. Аўтамабіль «Аўдзі» належыць Лісоўскаму. У сёрагоду яго дапыталі як падазраванага па справе.

У Вільні Борыс брала ўдзел у працы Эўрапейскага саюзу польскіх арганізацый. Гэта на першое яе затрыманье.

У Польшчы ўзнялася хваль аббурэння. На думку польскія прэзыдзенты, беларускія спэцслужбы бяруць на ўзбраеніе нізкія мэтады змагання з іншадумцамі, а саму Борыс імкнуща выштурхнуць у эміграцыю.

Мікола Бугай

У хаўрусьнікаў Мілінкевіча шукалі сыпірт

Вечарам 30 кастрычніка супрацоўнікі ААПП Маскоўскага РУУС Берасця правялі ператрус у памяшканні суполкі «Дзедзіч».

Міліцыянты патлумачылі, як яны сказалі, «агляд» тым, што праз тэл. 02 невядомы паведаміў, што ў гэтай хаце ідзе бойка, чуваць крэйкі. У гэты час у офісе знаходзіўся толькі Зыміцер Шыманскі — кіраунік берасцейскай арганізацыі Партыі БНФ, які на выбарах узначальваў гарадзкі штаб Мілінкевіча. Увайшоўшы ў памяшканніе, міліцыянты пачалі цікавіцца друкаванай прадукцыяй, якая там знаходзілася. У выніку яны забралі 15 заявў аб уступленні ў Партыю БНФ, 500 чистых блянкаў заявў, 800 асобнікаў дакладу камітэту па правах чалавека ААН аб сітуацыі з правамі чалавека ў РБ. Забраныя таксама каля 50 асобнікаў бюлетэнія «Навіны БНФ», «Моладзь БНФ», «Дзедзіч».

Варта адзначыць, што міліцыянты паказалі сп. Шыманскому пастанову аб правядзенні «агляду», у якой адсутнічалі імя і подпіс прокурора, што павінен санкцыянаваць агляд памяшкання. «Міліцыянты робяць усё, каб мы не моглі працаваць», — наракае Зыміцер. — Варта

забавіцца ў офісе больш чым на 15 хвілін, прыяжджае патрульная машина».

Аглядам кіраваў начальнік ААПП Юры Сыцяпушук. Уздельнічалі ягоныя намеснікі Аляксандар Таравесіч і Аляксей Сямёнаў. За дзеяньнімі сваіх падначаленых, якія «правяралі крэйкі», сачыў ажно намеснік начальніка УУС Берасцейскага аблвыканкаму Алег Бандарук, паведамляе З.Шыманскі.

А 31 кастрычніка ўжо ў Горадні супрацоўнікі міліцыі і спэцслужба уварваліся ў кватэру **Юліі Коцкай (на фота)**, супрацоўніцы прэсавай групы Мілінкевіча, а пасля і ў хату яе маці. Паводле інфармацыі прэс-службы Мілінкевіча, міліцыянты паказалі ордэр, падпісаны съездчым Расолькам, які вядзе справу віцебскіх выбухаў, а ў свой час шукаў Ганчара з Захаранкам. Хату Коцкай узялі ў аблогу яшчэ з 29 кастрычніка. Маніліся ператрэсіць, аднак хата была замкнёная. Міліцыянты паведамілі суседзям, што нібыта быў сынтар, што з дому вывозяць сыпірт. Пасля гэтага міліцыянты наведалі маці Юліі. Аднак спадарыня адмовілася ехаць адмыкаць хату, пакуль няма санкцыі прокурора. За пару гадзінай міліцыянты вярнуліся бяз санкцыі, але з

новым падзрэннем: нібыта ў хаце апрач сыпірту фальшуюць дакументы. Жанчына зноў адмовілася адмыкаць хату. Так і дойшлася два дні.

У хаце маці сканфіскавалі аргтэхніку і 6 пачкаў паперы. У кватэры Юліі нічога не знайшлі.

29 кастрычніка ў Горадні затрымалі Андрэя Кусельчукава, дараці Мілінкевіча. Пасадзілі на троє сутак нібыта за нецензурную лаянку.

Гэтыя скаардынаваныя дзеяньні выглядаюць «адказам» на прысуджэнне Мілінкевічу прэміі імя Сахарава.

МБ

Дзяды маладзеюць

Большую частку ўдзельнікаў штогадовага шэсцяца сёлета склала моладзь.

Удзельнікаў дазволенага нядзельнага шэсцяца ў Курапаты на ст.м. «Парк Чалюскінцаў» сустракалі людзі ў цывільным ды міліцыянты зь мінашукальнікамі. Сем чалавек былі схопленыя наўпрост на станцыі. Калёна, што гатовая была ўжо рушыць, пэўны час стаяла, чакаючы на вызваленіе схопленых дэмантрантаў. Неўзабаве затрыманых адпусцілі, сканфіскаваўшы ў іх сымболіку.

Нягледзячы на гэтае дэмантрантаў запалохванье, настрой удзельнікаў быў цвёрды. Над калёной луналі нацыянальныя штандары, партыйная сымболіка і сынаг Менску. Транспаранты перасцерагалі жыхароў Менску пра тое, што «Саюз Беларусі і Pacei — гэта вайна й галеч», а банэр незарэгістраванага «Маладога фронту» запрашаў запісанца ў сведкі на карысыць Зымітра Дацкевіча на суд. Моладзі на гэтай акцыі было шмат. Маладзёны дэмантранталі саколкі з надпісам «Малады фронт» не спыніць! Моладзі і сапраўды было не ўтрымаць:

арганізаторы некалькі разоў спынялі калёну, каб людзі сталага веку ў хвасце шэсцяца маглі яго здагнаць.

Людзі на вуліцах па-разнаму рэагавалі на шэсцяце, але часцей прыхільна. Кіроўцы вітальна сыгналі, пражджжаючы паўз шэсцяце. А дзеці ў турысцкім «Ікарусе» паўскоквалі зь месцаў і замахалі рукамі дэмантрантам.

У Курапатах, дзе ў 1930-я гады сталіністы расстралілі дзясяткі тысячаў грамадзянаў Беларусі, людзі расклалі па крыжох прынесеныя кветкі, запалілі зынічкі. Неўзабаве раУачаўся мітынг. Вядоўца Валер Буйвал падзякаваў усім удзельнікам шэсцяца і адзначыў, што сёлета як ніколі шмат моладзі. Зачыталі ліст Зянона Пазняка, натхнёна выступіў Юрый Беленькі — намеснік старшыні Кансэрватыўна-хрысьціянской партыі БНФ, што арганізавала шэсцяце.

Дзень скончыўся ўсталяванынем дванаццаці новых крыжоў.

Сямён Печанко,
фота photo.bymedia.net

Казахстан пераходзіць на лацінку

Нурсултан Назарбаев абвесьціў пачатак пераходу на лацінку і казахізацыі краіны. Аналітыкі бачаць у гэтай падзеі ня толькі лінгвістычныя чыннынкі.

Нягледзячы на быццам прыязнья дачыненін Масквы і Астаны, Казахстан ўсё настойлівей дэмантруе сваё імкненіне да самастойнай замежнапалітычнай гульні — яму відавочна цесны вобраз «апошняга саюзьніка Рәссеі». У аўторак прэзыдэнт Казахстану Нурсултан Назарбаев у часе выступу на паседжанні Асамблеі народаў Казахстану (гэта кансультатыйна-дадрадчы орган пад старшынствам прэзыдэнта, у якім рэпрэзэнтаваны ўсе нацыянальнасці рэспублікі) зноў загаварыў пра прыярытэт казаскай мовы над астатнімі і пра магчымы перавод казаскай пісьменнасці з кірыліцы на лацінку. Дакладней, ня проста магчымы, а неўзабаве чаканы: па даручэнні прэзыдэнта праз пайгоду яму мусіць падаць канкрэтныя прапановы пра гэта.

Назарбаев нагадаў, што цяпер казахі ў розных краінах выкарыстоўваюць тры альфабеты. У Казахстане, Рәссеі й шэрагу краінаў СНД ужываеца кірыліца, у Турцыі і эўрапейскіх краінах — лацінка, а ў Кітай — арабскі шрыфт.

«Лацінская графіка дамінуе сёньня ў камунікацыйнай прасторы. Не выпадко-

ва шмат якія краіны, у тым ліку постсовецкія, перайшлі на лацінку», — падкрэсліў прэзыдэнт Казахстану.

Фактычна, Назарбаев мае абсолютную рацыю. Але палітычна новая ініцыятыва Казахстану выглядае як яшчэ адна яскравая праява новай тэндэнцыі на прасторы былога СССР — страты Масквой

сваіх апошніх саюзьнікаў па СНД.

Сяброў губляюць толькі аднойчы

Значныя даходы ад нафтагазавага і здабыўальнага сэктараў эканомікі, каліяльнія замежнія інвестыцыі як з Захаду, так і з Усходу вывелі Казахстан у лік першых дзяржав съвету ў тэмпах росту эканомікі. Зразумела, з таким багажом Астане ўсё меней даспадо-

бы роля меншага брата Рәссеі.

Мяркуючы з усяго, у Маскве не гатовыя зымрыща з гэтай думкай. У такіх умовах у Казахстану застаецца адзін варыянт, ужо правераны іншымі сябрамі СНД (у прыватнасці, Грузіяй, Украінай і Малдовай), — перавесьці вэктар пошуку саюзьнікаў на Захад. І ў гэтым працэсе магчымы пераход на лацінку можа быць сур'ёзным аргумэн-

www.PRESIDENT.GOV.UA

Юшчанка Назарбаеву: будайма нацыі!

там на карысъць Астаны, які напэўна не застанецца незаўважаным.

Калі такі працэс сапраўды запушчаны, ягоныя вынікі акажуцца надзвычай негатыўнымі для Масквы. Да апошняга часу менавіта Казахстан разам з Беларусью лічыліся найбольш вернымі і пасльядоўнымі стратэгічнымі саюзникамі ды партнёрамі Рәсей. Але стасункі зь Менскам рэзка пагоршыліся пасля таго, як расейскі бок аб'явіў пра непазыбжнае значнае павышэнне цэнавы на газ, які паставяліся ў Беларусь. Гэта спрэвакавала презыдэнта Беларусі А.Лукашэнку на шэраг даволі рэзкіх дыпляматычных выпадаў на адрас Рәсей. На што Масква адказала яшчэ больш рэзкім крокам: перанесла саміт лядашчага СНД зь Менску ў Астану, прадэмантраваўшы сваё нежаданьне ісьці на якія-кольківек саступкі. Аднак і гэты дэманстрацыйны крок, які, магчыма, мусіў быў паказаць Казахстану добрую волю паўночнага суседа і гатовасьць да кампрамісаў, калі меркаваць паводле апошніх заявў Назарбаева, быў праігнараваны. Магчыма, таму што быў зроблены запозна.

Адзінкі незалежнасці

Палітычную значнасць магчымага пераводу казаскай пісьменнасці на лацінку падкрэслівае і яшчэ адзін акцэнт, зроблены Нурсултанам Назарбаевым. У сваім выступе на паседжанні асамблей презыдэнт Казахстану наўпрост заяўіў: казаскай мове ў рэспубліцы будзе аддадзены прыярытэт. Ураду даручана выпрацаўваць меры матэрыяльнага стымулювання вывучэння казаскай мовы незахахамі і вывучэння ў школах казаскай гісторыі і літаратуры на дэзвюх мовах адразу.

«Моладзь у Казахстане мусіць усьведамляць: бязь веданьня дзяржаўной мовы працаўваць у дзяржаўных органах, сфэры паслуг, працахоўных органах ці судовай сферы будзе немагчыма», — заяўіў Назарбаев.

Праўда потым, нібы схамянуўшыся, прэзыдэнт узьнёс хвалу і расейскай мове. Маўляў, тое, што ўся краіна размаўляе на «вялікі і ма-гутным», — гэта правільна, так і мае быць: «Масавае валоданьне адной з сусветных моваў, якой зьяўляеца расейская, мільёнамі казахаў ёсьць чыннікам, які пашырае інфармацыйныя далаўгляды ў сучасным

свеце».

Дэпутат парлямэнту, лідэр партыі «Ак Жол» Аліхан Баймэнай мяркую, што «гэта болей прагматычны крок, чым палітычны». «У Казахстане выкарыстоўваецца вытворная кірыліцы — у адрозненіе ад расейшчыны, 42 сымбалі, што моцна ўскладняе інфармацыйную краіны, — съязвірджае палітык. — Для нас гэта вялікая проблема: мы плацім болей за адзінку інфармацыі».

Але ў сувязі з іншых падзеяў, што датычна расейска-казаскіх стасункаў, ініцыятыва Назарбаева выглядае хутчэй палітычнай. На нядайней міждзяржаўной канфэрэнцыі ў Актаў, прысьвечанай пытанням энэргарэсурсаў на Касьпіі, Астана дала зразумець расейскім партнёрам, што чакае ад Масквы пaryтэту ва ўзаемінах ва ўсіх сферах — і ў эканамічнай, і ў палітычнай. І выступ прэзыдэнта Назарбаева выглядае хутчэй працягам гэтай лініі, чым прыватнай ініцыятывой.

Такім чынам, можна канстатаваць, што Судружнасць Незалежных Дзяржаў перажывае дужа цяжкія часы. Больш за тое, не зайдросная ситуацыя і ў

двуhabковых міждзяржаўных стасунках у самой Судружнасці. Ці прывядзе гэта да поўнага, юрыдычна аформленага распаду СНД, пакажа час. Найхутчэй, ніхто зь лідэраў Судружнасці ня стане ініцыяваць падобнае раззвіццё падзеяў. У той жа час, відавочна, што ні пра якое раззвіццё інтэграцыі ў СНД няма і гаворкі. Хутчэй гаворка можа ісьці пра карэнны перагляд Расеі сваёй палітыкі ў дачыненіях з бліzkім замежжам, якая ў выніку можа з'весьціся да аднаго з варыянтаў: альбо Масква будзе жорстка ціснучь на сваіх партнёраў і патрабаваць ад іх падпрадкаванай ролі і ў выніку страціц іх, альбо першым гульцам на постсавецкай прасторы удасца прымусыць Крэмль выбудаваць зь ім больш-менш раўнапраўныя стасункі, што ў выпадку пагаршэння ўнутрыпалітычнай ситуацыі ў Рәсей зноў-такі можа прывесці да пераарыентациі ейных партнёраў з СНД на Захад.

У складзе Рәсей толькі Татарстан выказаў жаданьне перайсці на лацінку. У 1999 годзе ў рэспубліцы быў прыняты закон «Пра ўзнаймленне альфабету на аснове лацінскай графікі». У 2004 годзе пастановай Вярхоўнага суду Татарстану быў скасаваны.

**Узбэкістан і
АЗЭРБАЙДЖАН
таксама
маюць
правалісці на
основе
лацінкі.**

Болей пра беларускую
лацінку тутака

<http://www.cus.cam.ac.uk/~np214/lacinru.htm>

Сайт, прысьвечены
беларускай лацінцы
lacinka.org

Мірон узьняў сцяг над Віцебскам

26 кастрычніка ўвечары над так званым «сінім домам» пры вуліцы Леніна быў узянуты бел-чырвона-белы сцяг. Мясцовыя актыўісты Барыс Хамайдай і Аляксандар Салаўян распавялі, што нацыянальны штандар быў прыматацаваны на даху будынку да лічбы «974», якая азначае дату заснавання Віцебску. Да сцяга была прыкладзена цыбулка, падпісаная: «Са сцягам Кастуся Каліноўскага мы пераможам! Мірон».

Паводле радыё «Свабода»

У Бабруйскую крэпасць заганяюць палі

Рада ў пытаньнях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры

зацьвердзіла праект будаўніцтва ў Бабруйскай крэпасці лядовага палацу. Але пры ўмове, што гісторычны помнік, якому хутка будзе 200 гадоў, захаваецца. А ў гэтым ёсьць сумнэвы. «Аўтары праекту зрабілі падыход да палацу так, што зынішчаеца гісторычная архітэктура валоў», — расказаў Армэн Сардарашви, дэкан архітэктурнага факультету БНТУ. — Ноўыя памяшканыні Люўру збудавалі ў двары гэтага гісторычнага помніка. Усё зроблена настолькі далікатна, што не парушае архітэктуры Люўру». Такога архітэктар чакае і ад беларускіх будаўнікоў. Аднак зъмяніць нешта ня ўдаца, бо яшчэ на «Дажынках» кіраўнік дзяржавы заклаў капсулу ў падмурак будучага палацу. Ужо заганяюць палі, замоўлены каркас з мэтала-канструкцый.

У свой час Бабруйская крэпасць была найбуйнейшай у Эўропе. Яе плошча перавышала 120 гектараў. Будаўніцтва крэпасці пачалося ў 1810 годзе на месцы сярэднявечнага замчышча.

У Віцебску абрабавалі банк

26 кастрычніка невядомы абрабаваў разылкова-касаўы цэнтар «Беларусбанку» на вуліцы Берасьцяна. Мужчына ў масцы зайшоў у кабінку касы і пад пагрозай прадмета, падобнага да пісталета, загадаў касірцы аддаць яму ўсю наяўнасць з касы. Рабаўнік зынік з амаль пяццю тысячамі доляраў, 21 970 расейскімі рублямі, 4 мільёнамі беларускіх рублёў і 30 эўра. Як толькі налётчык выйшаў, касірка націснула «трыўожную кнопкую». Супрацоўнікі аддзялення «Ахова» прымчалі на месца за дзве хвіліны, але затрымаць злачынцу па гарачых сълядах

не змаглі.

У Менску стане адной вязніцай меней

Папраўчая калёнія №1 на вуліцы Кальварыйскай будзе зачыненая. Калёнія разам з усёй інфраструктурай будзе разъмеркаваная ў ВК-3 (пасёлак Віцьба), ВК-12 (Ворша), ВК-17 (Шклов) і ВК-22 (пасёлак Ваўчыны Норы).

Што да Кальварыйскай, дык тамака пабудуюць жылы квартал. Інвестарам выступае расейскае прадпрыемства. Дзеля гэтага разам з ВК-1 расчысьцяць уесь квартал у межах вуліц Кальварыйскай, Скрыгана-ва, Бірузова і чыгункі. Зынікне і аўтапарк №3.

У Слоніме ў раку абрываўся мост

Мост цераз Шчару на выезьдзе ў бок Баранавічаў абваліўся ў канцы працоўнага дня. У вадзе апынуліся два рабочыя, якія там працавалі. Акрамя таго, што вымаклі ў халоднай вадзе, яны атрымалі пераломы. Масты звычайна бурацца, калі расыці гваоць будматэрыялы або калі дрэнна распрацаованы праект.

АК

Новая газэтка ў Магілёве

Выйшаў першы нумар незалежнай газэты «Наш Магілёў». Яе наклад — 299 асобнікаў, аб'ём — 8 старонак. Газэта мае выходзіць раз на тыдзень.

МБ

Баўгарыя: прарасейскі кандыдат набраў аж чвэрць галасоў

Георгі Пырванаў другі раз выйграў прэзыдэнцкія

выбары ў Баўгарыі. Аднак за ягонага канкурэнта экстрэміста Волена Сідэрава прагаласавала каля 25% баўгараў.

49-гадовы Пырванаў, старшыня посткамуністычнай Баўгарской сацыялістычнай партыі, з самага пачатку разглядаўся як самы імаверны пераможца. Аднак справа вырашылася толькі ў другім туры, бо падчас першага яўка выбаршчыкаў не дасягнула 50%.

Камэнтатараў у Эўропе непакоіць факт, што чвэрць жыхароў краіны, якая з 1 студзеня 2007 г. увойдзе ў склад Эўразіі, падтрымала Сідэрава, які мяркуе, што ягоная краіна павінна аўтадацца з Расеяй.

Сідэраў упершыню правяў сябе летась на парламэнцкіх выбарах, калі створаная ім усяго толькі два месяцы раней партыя «Атака» адрозу ж стала чацвёртай сілай у парламэнце.

Непрыхільны да Эўразіі і ЗША Сідэраў праславіўся як тэлекарналіст, нападаючы на нацыянальныя меньшасці, асабліва цыганоў. Ён не хавае таксама сваіх расісцкіх і антысеміцкіх поглядаў. Падчас прэзыдэнцкай кампаніі ён выступаў пад лёзунгам «Баўгарыя для баўгараў» і патрабаваў забараніць партыю баўгарскіх туркаў.

Раздробленая баўгарская правіца, нягледзячы на шматмесячныя перамовы, ня здолела выставіць адзінага кандыдата.

Будапешт: 12 год за язду на танку

12 год зняволення пагражае 65-гадоваму вэтэрану рэвалюцыі 1956 году, які прывёў у рух стary танк Т-34 з выставы і спрабаваў пратараніць ім паліцэйскі кардон.

Аказаўся, што дзеля гэтага дэмантранты пры-

несьлі ўласны акумулятар і кабелі.

Групавы і ўзброены гвалт супраць службовых асобаў, а таксама пашкоджанье транспартнага сродку — таякія абвінавачанні пракуратура хоча выставіць 65-гадовому мужчыну, які пад арыштам чакае на рашэнне ў сваёй справе.

Бугорскі інтэрнэт-партал *Index* на знак пашаны да будапэштскага танкіста зъміясці ў кампутарныя гульні, дзякуючы якім можна навучыцца кіраваць танкам.

Літва: збудуюць новую АЭС

У Вільні прайшло пасяджанье экспертаў энергетычных кампаній краінаў Балты: літоўскай *Lietuvos Energija*, латвійскай *Latvenergo*, і эстонскай *Eesti Energia*. На нарадзе вырашаліся пытанні магчымасці пабудовы трэцяга энергаблёку Ігналінскай атамнай электрастанцыі. Бакі сышліся ў меркаваньні, што гэта адбудзеца ў 2015 годзе. Фінансаваць будаўніцтва энергаблёку будуть усе тры Балтыйскія

рэспублікі, а таксама, магчыма, інвестары з Нямеччыны, Францыі і Японіі.

Новая станцыя будзе каштаваць ад 2,5 да 4 мільярдаў эўраў.

Паводле рашэння Эўразьвязу ў 2009 годзе Літва павінна спыніць апошні дзейны рэактар Ігналінскай АЭС, савецкай вытворчасці, бо ён небяспечны.

Прэзэнтация эксклюзіўных калекцыяў італьянскага ювеліра Паскуале Бруні, што адбылася ў будынку Белдзяржфілармоніі 27 кастрычніка.

Шродэр Пуціна кахае

Выйшла кніга ўспамінаў экс-канцлера ФРГ.

«Яго съціпласць — незвычайная», «наведваючы Людмілу і Уладзімера Пуціных, спазнаеш сапраўдную гасціннасць», «каб кіраваць такай вялікай краінай, трэба быць выключна спраўным і дысцыплінованым».

Гэтак цёпла былы канцлер Нямеччыны Герхард Шродэр піша пра Пуціна.

Не прайшоў і год пасля сыходу Шродэра з палітыкі, як ён выдаў кнігу ўспамінаў, у якой лае А.Мэркель і перасыцерагае ад польскай непрыязнасці да Рәсей.

«Незалежнасць у нямечкай замежнай палітыцы можна быць згубленая праз чаплянні за амэрыканскую спадніцу», — піша ён. Шродэр байца, каб антырасейская перадузятасць, выкліканая інтарэсамі ЗША ды «гістарычнай польскай непрыязнасцю да суседа», не сапсавала ўзаемнаў Эўропы з Рәсей.

Шродэр называў Пуціна «крыштальным дэмакратам». Пра Буша Шродэр піша халодна. Лічыць яго занадта пабожным: «Я магу зразумець, што можна будаваць сваё прыватнае жыццё на размовах з Богам. Проблемы пачынаюцца, калі на гэтай падставе прымаюцца палітычныя рашэнні».

Зялёная гарбата падаўжае жыццё

Зялёная гарбата падаўжае жыццё, скарачае съмяротнасць і гоіць сэрца. Да такіх глыбокіх навуковых высноваў прыйшлі японскія лекары з універсітэцкай школы Тахоку ў Сэндаі, дасьледаваўшы больш як 40 тыс. чалавек.

Дасьледаванье ладзілася з 1994 г. на паўночным усходзе Японіі, дзе зялёную гарбату спажываюць 80% насельнікі і больш як 50% выпіваюць ад трох кубкаў штодня. Лік удзельнікаў дасьледаванья, якія памерлі ад сардэчна-судзінных захворваньняў за спраўаздачны пэрыяд быў скрайне нізкі: менш за 1% у кожнай катэгорыі спажыванья гарбаты.

ВД паводле замежнае прэсы

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраўванага «Малады фронт». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малым Сітне, на поўначы Полаччыны.

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

Калі пераконваеш сіценцаў, што яны здольныя наладзіць сваё жыццё па-людзку, па-беларуску й па-эўрапейску, большасць абыякава пачепае плячыма: «А мы і так дажывем. Хіба што маладыя...»

Што ж маладыя? У Сітне іх ня надта й мала — чалавек трывцаць пяць ад 15 да 30 гадоў веку.

Вось Аляксей, лясынік са зламаным у вясковай бойцы носам, лічыць, што сапраўдны беларускі сын — бел-чырона-белы, але апазыцыі ня верыць; быў моцна пші, але закадзіраваўся, каб зарабіць на сатэлітную талерку (далёкая мэта — французскі легкавік).

Вось Лявон, электрык з Чарнобыльскай зоны, прысланы сюды на разъмеркаваньне. Калісці ў сёмай клясе праз фонд «Дзецыям Чарнобылю» пабываў у Нямеччыне й ведае, што «там» жывуць на парадак лепш. Лявон кажа, што нам трэба хутчэй дамаўляцца з Эўропай ды Амэрыкай, «інакш мусульмане ды кітайцы пабирайць нас голымі рукамі».

Вось Віктар, стропальшчык, які ў 1996-м служыў ва ўнутраных войсках, стаяў у карданах супраць маніфэстантаў Чарнобыльскага пляжу; прызнаецца, што было вельмі страшна; цяпер просіць у мяне значку. На танцах б'е першы.

Малады фронт

Вось Надзея, што нядыўна скончыла школу; нарадзіла дзіця ад сужыцеля, працуе на эстакадзе. Калі Надзея зацяжарыла ізноў, брыгада ўмаўляла яе ісці ў адпачынак, кідаць паліць ды піц, ды дарма: тая надарвалася на працы і ў выніку — выкідыш. Галасавала супраць Лукашэнкі: «так далей нельга».

Вось Стасік, сірата, мастак-самавук, аўтар акварэлі ў леспрамгасаўскай сталоўцы ў сіх надпісай У Алёшчы — ад «Ня ўлазь — заб’е» да інвэнтарных нумароў: робіць у лесе скурарубам і як пагарэлец жыве ў інтэрнаце з «хімікамі». Хваліць час Шушкевіча, якога бачыў жыццем, як служыў у Менску.

Вось Вікторыя, наша майстрыца, каталічка й змагарка з «максімкам»; разам з мужам-лесніком хочуць навесці ў вёсцы парадак. Нара��аюць: народ нічога ня хоча! — але шторазу пачынаюць усё зноў.

А вось і Воля, працуе на абутковай фабрыцы ў Віцебску; дахаты прыяжджае хіба пару разоў на месец. У зімку Воля зьбірала подпісы ў ініцыятыўной групе Мілінкевіча; цяпер слухае беларускі рок, чытае на памяць Хадановіча і, вядома, носіць «крылы» «За свабоду!».

Сіценская маладзь жывая, адкрытая й яшчэ

ХРОНІКА

Суд над Дашкевічам

30 каstryчніка пачаўся суд над **Зымітром Дашкевічам**: яго вінаваціць у дзеянасці ад імя незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт». 31 каstryчніка затрымалі моладзевых актыўісту **Івана Ільлю Шылау** з Салігорску, якія прыехалі падтрымака вязня. Хлопцы, аднак, здолелі вырвавацца.

Галадоўкі

25 каstryчніка пастару пратэстанцкай царквы «Новае жыццё» **Вячаславу Ганчарэнку**

Вышэйшы гаспадарчы суд прыграіў штрафам у 200 базавых велічыні ў адмову пакінуць памяшканыне. 26 каstryчніка жонкі галадоўнікаў спрабавалі прысаць на прыём да менскага мэра Міхаіла Паўлава, але іх не пусціла ахова гарыканкаму. **Святлану Мацкевіч** затрымалі ў аўтавінавацілі ў непадпрарадкованіі супрацоўнікамі міліцыі. 27 каstryчніка яе аштрафавалі на 5 б.в. 28 каstryчніка галадоўнікі прыпынілі акцыю пратэсту: ім прыйшоў ліст, што старшыня Вышэйшага гаспадарчага суду апратэставаў ранейшае раашэнне пра канфіскацыю маёмысці.

30 каstryчніка спынілі галадоўку **прафсаюз-**

ныя актыўісты на заводзе «Белшына» ў Бабруйску: мужчыны спаслаліся на тое, што знясілі іх ня могуць выконваць сваю працу. Акцыю пратэсту вырашила працягваць толькі **Алена Захожая**.

23 каstryчніка: свабода сходаў

Сяргей Гоўша, **Віктар Сырыца**, **Віктар Мязяк** атрымалі адмовы адказ з суду Баранавіч: яны абскарджвалі, што гарыканкамі адмовіў ім у дазволе на мітынг на 10 верасьня. Разам з тым суд вынес прыватнае азначэнне на адрас гарвы-

Яшчэ адзін чалавек звольнены за палітыку

26 каstryчніка звольнілі з працы сябра Магілёўскага абласнога камітэту Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада) **Iгару Барысаву**. Юрдычнай падставай стала спыненне працоўнага контракту на дамоўленасці бакоў. Фактычна ж інжынер Барысав адчуюваў пастаянныя ціск з боку кіраўніцтва заводу і выслухоўваў пагрозы аб магчымым звольненні.

Асабліва шчырываў і «квыхоўваў» намеснік дырэктара ў пытанынях ідэалёгіі Л. Лебядзевскі. Выявілася, што дзеянасць маладога сацыял-дэмакратичнага адділення падтрымаваеца на... іміджы і маркетынгу прадпрыемства.

Ён — інжынер — быў запісаны на магістэрскую програму «Дэмакратычнае грамадзянскае супольнасць» у Эўрапейскі гуманітарны юніверсітэт. Начальніцтва рашучы адвовілася задаволіць заяву I. Барысава аб вызваленіні яго ад працы на час устаноўчай сесіі. Галоўны інспектар С. Лагун беззапэліцыйна заяўіў, што Вільні — фашысцкі горад, а ЭГУ — анархічная установа. «А ты, — сказаў ён свайму падначаленому, — нефармал. Калі хочаш ехаць — кладзі заяву аб звольненні на стол!»

А туго у суботу 14 каstryчніка ў Магілёве адбыўся мітынг у падтрымку Аляк-

сандра Казуліна, і Igar Барысаву праводзіў акцыю «Напішы ліст падтрымкі А. Казуліну». Пра гэта было дакладзена генэральному дырэктуру «Магілёўліфтмашу».

Пасля дакладу ў гендырэктара інжынеру Барысаву быў высунуты ўльтыматум:

- 1) адмовіцца ад вучобы ў ЭГУ;
- 2) напісаць заяву аб звольненні з адкрытай датай;
- 3) папрасіць прафабечніцца за неабдуманыя дзеяньні.

Была і чацвёртая ўмова: на працягу месяца звольніца з прадпрыемства без усялякіх адпрацовак і з чыстай працоўнай кніжкай.

«Я стаміўся баяцца, — кажа Igar. — Я стаміўся маўчаць, таму ніколі не хаваў сваіх думак і рабіў тое, што лічыў неабходным. Адно магу сказаць: чаго не хапае нашым кіраўнікам, дык гэта чалавечнасці. Ніхто не заступіўся за мяне, ніхто не падтрымаў. Усе баяцца сваіх начальнікаў і калегаў, зубамі тримаюцца за свае крэслы. Час усё расставіць па сваіх месцах. Думаю, што май начальнік будзе вельмі нялімка».

Прэс-служба Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада)

хроніка

поўная сілаў — нягледзячы на адчайнае асяродзьдзе. «Калгас назаўжды» не ўспрымаецца імі як наканаванье. Воля марыць арганізацію на сіценскіх азёрах люксовую турбазу. Віка з Раманам усё больш абмяркоўваюць мясцове самакіраванье ў вёсцы. Стасік прымерваецца да кіраўніцтва майстэрні, якая б вырабляла драўляныя сувеніры, тыя ж кошкі й рыштунак для агратурызму. Віктар мог бы зрабіцца шэрыфам усяго сіценскага памежжа; Лявон — фэрмарам, Надзея — шматдзетнай маці ды паважанай хатній гаспадыні; Аляксей — першарадным эколягам.

У адрозненьне ад старэйшых, сіценская моладзь *ня хоча* гніць у дрыгве да таго самага дня, калі прыйдзе час адказваць чарговаму залётнаму агітатару: «А мы і так дажывем. Хіба што маладыя...»

Два мільёны сёньняшніх маладых беларусаў працуяць, мараць, вераць, кахаюць, хварэюць — і няўхільна сталеюць. І з імі падымаецца, фармую прастору, усё больш выяўнай робіцца новая Беларусь, у якой німа месца ані прывідам камунізму, ані гасударстваўленнай ідэалёгіі, ані масавым галадоўкам. Гэты *малады фронт* накатвае магутным узроставым валам і не пакідае нікага гістарычнага шанцу застойнай старасці. Кожная нацыя ад часу да часу адчувае такі прыліў маладое сілы — і тады глыбінныя межы ламаюць пакаленіні, і пасля краіна не пазнае сябе.

У сакавіку на плошчы Каліноўскага малады фронт давёў, што не задаволіцца, як старэйшыя таварыши, *працэсам* або прамежкавым міні-вынікамі, а будзе змагацца да перамогі. Давёў, што не зъбираецца съпівацца ад роспачы, а будзе займаць вуліцы й плошчы аж да тae пары, пакуль ня зойме ўсю краіну. Вось гэты настрой, гэты дух, гэта маладая вера і спалохалі рэжым. Вось за гэта карнай машына і абрываўлася на лідэраў-маладафронтайцаў. За гэта сядзіць Фінькевіч, за гэта высоўваюць жахлівія авінавачаныні Красоўскуму, за гэта рэпрэсуюць братоў ды бацькоў Шылаў, за гэта ўрэшце судзяць Дацкевіча.

Але спроба спыніць маладосць, спыніць гісторыю, сам час — бессэнсоная. Турмы, прапагандовыя ролікі й закрытыя суды робяць з маладафронтайцаў нацыянальных герояў. Дзясяткі тысячаў падлёткаў, юнакоў, студэнтаў у пад'ездах, універсітэцкіх аўдыторыях ды за кампютарамі абмяркоўваюць падзеі гэтае восені: «Ці чуў пра «Малады фронт»? Во крутых хлопцы!» Карнікі съсякаюць адну галаву, а замест яе вырастаеты тысяча.

Які б прысуд ні абвесыці Зымітру Дацкевічу — немагчыма адтэрмінаваць нацыянальнае абуджэннине.

в.Малое Сітна

(Скарочана -- Рэд.)

Турмы й закрытыя суды робяць з маладафронтайцаў нацыянальных герояў.

ХРОНІКА

канкаму за тое, што іх адказ залінікам быў ня поўным і належным чынам не абраўтаваны.

24 кастрычніка: Карніенку не выпускаюць

Віктар Карніенка падаў скаргу ў Чыгуначны райадзел міліцыі Гомелю: яму адмадуляюцца давацца дазвол на часовыя выезды за мяжу.

У віцебскую абласную бібліятэку на сустэречу зь літаратарамі не пусцілі распаўсюдніка не-дзяржаўнай прэсы **Барыса Хамайду**.

У Светлагорску міліцыянты й ваенкамат турбуюць бацькоў моладзевага актывіста **Міхаіла Наскова**, які навучаецца за мяжой пасля веснавых акцый пратэсту: хлопца шукаюць, каб прыйшоў на вайсковую камісію.

25 кастрычніка: зьдзек з прэсы

Маці актывіста Партыі БНФ **Сыцяпана Сывідзэрская**, які навучаецца па праграме Каліноўскага ў Гданьску, атрымала афіцыйнае патрабаванне сплаціць 65 тыс.руб.: гэтыя гроши ён бы атрымаў, калі б пачехаў на летнюю практику.

Стала вядома, што актывістай **«Моладзі БНФ»** без тлумачэння прычынаў выгналі з кавярні «Супэ Джалептот» калі сядзібы БНФ: актывісты ў пустыні памяшканні меліся аблеркаваць свае спрэвы. Паскардзіўшыся кіраўніцтву ўстаноў, яны атрымалі пісьмовы адказ, што кавярня арандуе памяшканье галоўнага гаспадарчага

кіраўніцтва справаў прэзыдента, а маладзь мелася атрымаць выгаду з сваёй дзейнасці ў кавярні.

Уладальніку прыватнай крамы ў Слоніме ўрайвыканкаме паставілі ўльтыматум: ён спыніць продаж недзяржаўнай *«Газеты Слонімскай»* альбо яму скасуюць дамову на аренду памяшканья.

26 кастрычніка: звалненіне і наганяй

У студэнткі журфака БДУ **Дашы Румянцаў** кіраўніцтва факультэту ўзяло падпіску, што яна не пакіне межаў Беларусі без дазволу дэкана факультэту й Міністэрства адукацыі: да гэтага дзяўчына звесьдзіла ў Варшаву на трэнінг для журнالістаў.

27 кастрычніка: арышт пікетоўца

Барысаўскага журналіста **Алесі Абрамовіча** асуцдзіл на 15 сутак арышту за несанкцыянаваны пікет: напярэдадні ён выйшаў да будынку Адміністрацыі прэзыдэнта з плякатам «Свабоду Ка-зуліну і іншым палітвязням». Разам з ім затрымалі журналістак **Галіну Абакунчык і Ксенію Алімаву**, але іх неўзабаве адпусцілі.

У Светлагорску камісіі дзяржаўнага індустрыйнага тэхнікуму пастановіла адлічыць моладзевага актывіста **Сержку Гумінскага** за «парушэнне правілаў установы і шматлікія пропускі». Кіраўнік практикі, якую праходзіць хло-

пец, прапанаваў правесць і адпрацоўкі, але камісія адмовілася.

28 кастрычніка: канфіскацыі зброі

У гарадзенскага праваабаронцы **Віктара Са-зонава** канфіскавалі паліўнічую зброю, спаслаўшыся на парушэнне, зробленое пайтара году таму. ЗІ кастрычніка зброю сканфіскавалі таксама ў грамадзкага актывіста **Паўла Ляхновіча** зь Пінску.

29 кастрычніка: помста мілінкевічаўцам за прэмію Сахарава

У Горадні затрымалі журналіста **Андрэя Кү-сельчuka**, дарадцу Аляксандра Мілінкевіча: яго авінавацілі ў дробным хуліганстве ў 30 кастрычніка засудзілі на 3 сутак арышту.

Тым часам гарадзенскія міліцыянты спрабавалі наладзіць ператрус у хаце **Юліі Коцкай**, супрацўніцы прэс-службы Мілінкевіча: нібыта макоўцы сыгналі, што з дому вывозяць сьпірт. Коцкай дома не было, а яе маці адвівілася ехаць і адчыніць міліцыянтам хату.

Актывістайпольскай мяншыні **Анжаліку Борыс**, **Тэрэзу Селівончык**, **Анджэлю Лісоўскага** затрымалі на памежным пераходзе на літоўскай мяжы й авінавацілі ў перавозе наркотыкаў.

АШ

Пераход на зімовы час, альбо Парадоксы страху

Мінулым патыхнула ад паведамленьня агенцтва «Інтэрфакс» пра Курапаты, «дзе паахаваная вялікая колькасць ваеннапалонных часу Другой сусветнай вайны». Піша Віталь Тарас.

Усё было, як дагэтуль — ужо амаль васяманцаць год запар. Шэсьце ў Курапаты па гарадзкіх ходніках, бел-чырвона-белыя сцягі, крыжы, затрыманыні, памінальныя малітвы, прамовы над магіламі. Толькі сёлета чамусьці яшчэ больш адчуvalьна стала, як час цячэ назад, усё больш набліжаючы нас да тae эпохі, якая, нібыта, назаўсёды засталася ў далёкім мінулым.

Мінулым выразна патыхнула ад паведамленьня агенцтва «Інтэрфакс» пра шэсьце Курапаты, «дзе паахаваная вялікая колькасць ваеннапалонных часу Другой сусветнай вайны і грамадзянскага насельніцтва» ды пра мітынгуючую з «нацыяналістычнай сымболікай». Пра ваеннапалонных — гэта старая песня на новы лад. Пра «гамбурскіх габрэй», якіх, нібыта, расстрэльвалі немцы ў Курапатах, пісала некалі газета камуністаў-чыкінцаў «Мы и время». Пісала пасля таго, як урадавая камісія прыйшла да высновы: дзясяткі тысяч ахвяр закатаваныя ва ўрочышчы пад Менскам перад вайной. Аб гэтым съведчаць речавыя доказы — жудасныя археалагічныя знаходкі, пачатак якім паклалі Пазыняк і яго паплечнікі. Старую камуністычную ману з мэтай прыкрыць тэрор сталінскага НКВД супраць мільёнаў паўтарае інфармацыйная агенцтва, якая абслугуе сучасную дзяржаву.

Кожны чацверты

Трэба прызнаць, ацэнка інфармацый часам залежыць ад вонкавых умоваў — надвор’я, стану здароўя

назіральніка альбо яго начальства ці праста ад настрою. У жніўні газета «КП в Беларуссии» апубліковала некаторыя сацыялагічныя звесткі са спасылкай на «Эўразійскі манітор» — сумесны праект, у якім удзельнічаюць сацыялагі зь Беларусі, Казахстану, Рәсей ды Ўкраіны. Сацыялагі, у прыватнасці, спрабавалі высыветліць, чаго найбольш у асабістым жыцці баяща грамадзяне гэтых дзяржаваў. З публікацыі вынікала, што найбольшы страх у 23% аптытаных у Беларусі выклікае турма. У аптытаных жыхароў Рәсей гэты паказыч — 13%, а ў Казахстане — 7%. Тады гэта інфармацыя выклікала іранічны розгалас у адной беларускай незалежнай газэце — маўляў, чым гэта так палохае турма законапаслухміных беларускіх абываталаў?

Між тым, гэта ж інфармацыя зноў прагучэла нядайна на расейскай службе радыё «Свабода» побач зь іншай лічбай: амаль 20% зняволеных у беларускіх турмах — былыя кіраўнікі дзяржаўных альбо прыватных прадпрыемстваў. І ўсё ж цяжка паверыць, што ў Беларусі найбольшы працэкт людзей — амаль кожны чацверты — займаецца нейкім іслегальным бізнесам альбо парушае законы, займаючыся гаспадарчай дзейнасцю, і таму байца апынуща за кратамі. Выглядала б лягічна, калі б гэты паказыч быў нашмат вышэйшы ў Рәсей. Дый чаму ня штраф, ня іншае адміністрацыйнае спагнаныне, а адразу турма?

Просты адказ можна знайсці ў іншым сацыялагічным аптытаныні таго самага «Эўразійскага маніторынгу», апублікованага сёлета ў траўні. Тады 23% аптытаных у Беларусі сказалі, што баяща дыктатуры і рэпрэсіяў. Гэта значыць, што пад дыктатурай і рэпрэсіямі чвэрць беларусаў разумеюць менавіта турму.

І ў гэтага перакананьня за пару восеніскіх месяцаў з'явіліся дадатковыя падставы.

Былы кандыдат на прэзыдэнта Беларусі Аляксандар Казулін атрымаў пяць з паловай гадоў зняволенія! Маладыя актыўісты «Партнэрства», якія сачылі за сакавіцкім выбарамі, атрымалі нежартоўную тэрміны зняволенія толькі за прыналежнасць да незарэгістраванай арганізацыі. Пэнсіянэрка Кацярына Садоўская атрымлівае два гады турмы за слова аб tym, што кіраўніку дзяржавы, на яе думку, патрэбная пэўная мэдычная даведка. Ці варта працягваць сэпіс рэпрэсіяў? Наперадзе прысуд у справе Зымітра Дашкевіча...

У межах хібнасці

Напэўна, калі б аптытаныне на тэму страхаў праводзілася ў Беларусі цяпер, згаданая лічба 23% павялічылася б яшчэ больш.

Ці варта зьдзіўляцца, што 40% аптытаных беларусаў ня ведаюць, што экс-кандыдат на прэзыдэнта Казулін сядзіць у турме? Ці ня больш карэктнай была б думка, што прынамі палова аптытаных ведаюць, але ня хочуць у гэтым прызнавацца нават пры ананімных аптытаньнях? Ці, інакш кажучы, ня хочуць ведаць. Лічба 23% застрашаных, насамрэч, падкладвае міну пад увесь згаданы сацыялагічны праект. Паводле таго самага «Эўразійскага манітору», сёлета ўвесну каля 70% беларусаў заявілі, што яны цалкам задаволены жыцьцём. Незадаволеных — 28%. (Вышэйшы паказыч задаволенасці ў Казахстане — 74%. А ва Ўзбекістане, дарэчы, ён сягае амаль 80%. Напэўна, калі б аптытаныне можна было правесці ў Туркмэністане альбо ў КНДР, там атрымалі б і стопрацэнтовы паказыч народнага шчасця.)

камэнтары

Адпаведна, паводле апытаńня, станоўча ацэнъваюць свайго кіраўніка дзяржавы амаль 70% беларусаў, 72% расейцаў і амаль 90% грамадзянаў Казахстану. Гаворка тут не пра мэтыдъку правядзенъя апытаńня ў і не пра правілы выбаркі. І ў расейскім ВЦІОМ, і сярод беларускіх сацыёлятаў, ды й казаскіх, безумоўна, ёсьць адукаваныя спэцыялісты, прафэсіяналы высокай клясы. Не ў сацыёлягах і не ў сацыялістах.

Параадакальным чынам менавіта гэтыя 23%, якія баяцца дыктатуры, пакідаюць надзею. Гэтыя людзі насымліліся прызнацца (хача б ананімна) у сваім страху. Астатнія — іх большасць — яшчэ не ўсьвядомілі, што ім трэба баяцца. І галоўнае, не разумеюць, як сълед, чаго. Вядома, што для таго, каб пераадолець свой страх, трэба спачатку яго ўсьвядоміць. А яшчэ важней, каб была матывацца. Яна павінная быць вельмі моцнай. Напрыклад — сорам. Многія, напэўна, памятаюць, як у дзяцінстве зрабілі які-небудзь учынак (напрыклад, скончылі з абрыву ў раку), больш за ўсё на съвеце баючыся ўсьмешак сваіх сяброў-пагодкаў.

Свабода як рэзус-фактар

Сёлетній вясной апазыцыя заклікала людзей не баяцца. І ў гэтым быў вельмі станоўчы момант, бо ў прызнаныні таго, што многім людзям кіруе страх, была праўда. І для прызнаныння гэтага факту, зноў парадокс, патрэбная была мужнасць. Але гэтага было яўна не дастаткова. Куды важней паказаць людзям матыў — дзеля чаго трэба пераадольваць страх. Дзеля росту дабрабыту, зарплаты ў 800 ці 1000 баксаў (у пэрспэктыве), уласнага жытла? Да таго ж імкнешца і ўлада. Не забываючы, зразумела, пра сябе і дабрабыт чыноўнікаў. Сацыяльную бяспеку, якія кажучы ўжо пра ўласна бяспеку, у тым ліку фізычную, сёньня сапраўды гарантую дзяржава. Дзяржава, пабудаваная на зразумелых савецкіх прынцыпах «зраўняйлаўкі». А то, што такая бяспека і такая роўнасць — гэта і ёсьць турма, дзе кожнаму гарантаваная ягоная пайка,

разумеюць, хіба, тыя самыя 23 працэнты.

І толькі духоўнага складніку чалавечага жыцця ня можа забясьпечыць дзяржава. Каляровы тэлевіzar і аўтамашыну кожнай сям'і, напэўна, пры пэўных высліках, можа. (Хоць на tryklyatym Zakhadze зь ягонай свабодай прадпрымальніцтва і тэлевіzar заўсёды будзе навейшы, і аўтамабіль — больш эканамічны, бяспечны і экалягічна чысьцейшы.) А захаваныне культуры і духоўнай спадчыны ня можа. Но ў іх палягаюць асновы свабоды, зь якой аўтарытарны рэжым не сумяшчальны. Яны, так бы мовіць, рознай групы крыўі. Адна толькі свабода слова здольная прычыніць таталітарнай дзяржаве шкоду, не сумяшчальную з жыццяцьдзейнасцю.

Мы маглі ў гэтым пераканацца ўсяго пятнаццаць гадоў таму. Чаму ж гэтыя пятнаццаць гадоў мы так

недалёка адышліся ад мінулага?

Немагчыма патлумачыць смак хлеба таму, хто яго ніколі не смакаваў. Дарэмна тлумачыць сэнс свабоды тым, хто ніколі ёй не карыстаўся. Свабода, якая грунтуетца не на культуры, а на страйніку, ёсьць насамрэч ахлякратыяй, уладай натоўпу. Уласна кажучы, аўтарытарная ўлада, як мы цяпер пераконваемся, мала чым адрозніваецца ад улады натоўпу — яна праста загадзя адгадвае думкі абыватала. Дакладней — жаданыні. «Хлеба і відовішчаў!» З часу Рымскага імперыі мала што зьмянілася пад Месяцам.

Адзінае, што застаецца свабодным людзям, — гэта дзейніцаў свабодна, у адпаведнасці са сваімі перакананынямі і съветапоглядамі. Но, і на гэтым палягае чарговы парадокс, свабоды выбару ва ўмовах несвабоды няма. Ёсьць толькі свабода пераадольваць свой страх.

Пачэсны экспорт. Дарадца Мілінкевіча Андрэя Кусяльчук (на фота першы) быў затрыманы ў Горадні 29 кастрычніка і пакараны 3-дзённым арыштам «за нецензурную лаянку». У той самы дзень спэцслужбісты зрабілі спробу абшукаць прыватны дом прэс-сакратаркі Мілінкевіча Юліі Коцкай. Налёты выглядаюць як «кадказ» уладаў на прысуджэнні Эўрапарламентам лідэру демакратычных сілай ганаровай Прэміі імя Сахарава.

Калючы дрот між Воршай ды Смаленскам

Пясок — дрэнная замена аўсу. Піша Аляксандар Класкоўскі.

Расея гатовая цягам двух сутак закрыць мяжу зь Беларусью памежнымі войскамі. Сэнсацыйныя намеры хаўрусыніка выкрыў кіраўнік Беларусі на сустрэчы ў аўтарак са стаўрапольскім губэрнатарам Чарнагоравым.

Цікава, дзе цяпер паласаты слуп, які 26 траўня 1995 году сымбалічна выканалі Лукашэнка і Чарнамырдзін (ня блытаць з Чарнагоравым!)? Памежны знак быў бутафорскі, зроблены адмыслова дзеля гэней піяраўскай дзея. Мяжы фактычна не існавала. А цяпер што, чакаць калючага дроту ды кантрольна-съледавай паласы?

Да гэтага, бадай што, ня дойдзе, мяркую менскі палітоліг Андрэй Фёдараў. Наўрад ці стануць і адбіраць у расейцаў вайсковыя аб'екты на нашай тэрыторыі, чым пастрашыў днёмі Лукашэнкаў паплечнік Мікалай Чартгінец.

Гэта ўсё — моманты піяраўскага двубою, які дамінуе апошнім часам у беларуска-расейскіх адносінах. Кожны бок мацуе пазыцыі перад вырашальным раўндам перамоваў. «Хаця, калі стасункі будуть развівацца ў тым самым кірунку, — кажа Фёдараў, — то і паўнавартасная мяжа ў перспектыве ня выключаная». Ну а пакуль што і тыя, і тыя трохі блефуюць.

Калі маскоўскі аналітык Суздалъцаў райць свайму ўраду рыхтаваць аналагі АВАКСаў дзеля цыраваныя магчымай дзіркі ў заходнім сэктары супрацьпаветранай абароны, то згадваецца рэпліка з Гэнры: «Пясок — дрэнная замена аўсу».

Зь іншага боку, РЛС «Волга» пад Ганцавічамі ды вузел сувязі ВМФ ля Вялейкі аддалі ў бясплатную аренду расейцам таксама не за прыгожыя вочки. Тады, у 96-м, быў ужыты так званы нулявы варыянт. Ельцын, у сваю чаргу, дараваў мільярд газавай запазычанасці.

Карацей, то быў кампраміс. Умовы змушаюць да яго і цяпер, бо партнёры дасюль моцна зытаваныя.

Але калі дзесяцігодзьдзе таму быў час эўфарыі з сымбалічным разбіваннем чарак, то цяпер, пасыля сапраўднага біцця посуду, двум лідэрам наканавана пакутлівае перамір'е з выцінутымі для камэраў усмешкамі. Як вядома, сустрэча Пуціна з Лукашэнкам прызначаная на 9—10 лістапада ў Москве.

Беларускі кіраўнік спрабуе згуляць і на пачуцьцях электратару суседніх краін. Ужо ўключылася на ўсю моц тамтэйшае лобі афіцыйнага Менску. Крытыкуюць Крэмль за дубовы прагматызм у стаўленні да апошняга хаўрусыніка. Невыпадкова Лукашэнка сказаў Чарнагораву, што ўсе губэрнатары Расеі атрымаюць «аналіз» — дакумэнт, у якім стан «саюзнага будаўніцтва» будзе трактавацца з гледзішча Менску (здагадайцеся з трох разоў, хто будзе выглядаць далакопам братній інтэграцыі).

Так што Пуцін, улічваючы колішнія сумеснае «гніеньне ў акопах», пэўна трохі скіне цану газу адносна нямецкага ўзроўню. Лукашэнка ж у крайнім выпадку можа згадзіцца на бутафорскі рэфэрэндум, ня здольны зрушыць статус-кво. «Адзіная валюта азначала б поўную капітуляцыю, — кажа Андрэй Фёдараў. — Пакуль што пазыцыі не настолькі слабыя».

Тым часам стала вядома пра пляны беларускага боку распачаць анкетаваныне («маніторынг») расейцаў, што ўяжджаюць у нашу краіну. Эксперты кажуць, што гэта можа стаць камуфляванай формай памежнага кантролю.

Дзяды. Ушанаваныне памяці братоў
Каліноўскіх у Свіслочы 29
каstryчніка.

Факультэт канструктыўнай апазыцыі

Скандалныя заявы Нісьцюка выклікалі хаос у башцы: дык хто цяпер у нас галоўны апазыцыянэр у законе? Ці ня час дзяржаве навесьці парадак у гэтай сферы? Піша Лёлік Ушкін.

Думаю, найлепшым варыянтам рашэння праблемы будзе стварэньне ў БДУ факультetu канструктыўнай апазыцыі, выпускнікі якога маглі бы атрымліваць дыплёмы і разъяснякоўвацца ў адпаведнасці з прыбамбасамі палітычнай каньюнктуры. Працэдура разъмеркавання можа выглядаць наступным чынам.

Прафэсар: Наступны! Вы хто ў нас?

Студэнт: Абрамаў.

Прадстаўнік Адміністрацыі: Абрамаў, Абрамаў... Знаёмае прозвішча. А ці вы ня родзічі..?

Студэнт: Так, я ейны далёкі кузэн па бацькаўскай лініі. У нас працоўная дынастыя. Цётка была канструктыўным апазыцыянэрам, мой бацька, брат мой таксама, а цяпер вось я. Ёсьць такая прафэсія — аказваць дзяржаве кампетэнтную дапамогу шляхам прапаноў больш эфектыўных у параўнанні з наяўнымі сродкамі абароны грамадzkіх інтарэсаў.

Прадстаўнік Адміністрацыі: А якая была тэма дыплёмнай працы?

Студэнт: «Сустрэча Пралякоўскага з пастарами «Новага жыцця» як адзнака адпаведнасці палаты прадстаўнікі крытэрыям сяброўства ў ПАРЭ».

Прадстаўнік Адміністрацыі: Цудоўна! Ну, што ж, радзіме патрэбныя маладыя спэцыялісты. Разъяснякоўваем вас у Вярхоўны Савет, дэпутатам ад канструктыўнай апазыцыі. Абирацца будзе ў Серабранцы. Паклічце наступнага.

Другі студэнт: Добры дзень, мянэ зваць Аляксандра Шклоўская-Канструктыўная.

Прадстаўнік Адміністрацыі: (Гледзячы на паперы.) Не разумею. Тут напісаны, што вы паступалі да нас як Рыгор Адграбайла, а цяпер перада мной нейкая, выбачайце, жанчына.

Другі студэнт: Я проста памяняў гендэр. Думаю, гэта павялічыць мае шанцы трапіць у ППІС. У адпаведнасці з заўвагай кіраўніка дзяржавы аб tym, што

ў парлямэнце павінна быць болей жанчын.

Прадстаўнік Адміністрацыі: Абсалютна правільна, таксама як і ў мясцовых паддэковых камісіях. Таму мы разъяснякоўваем вас у хойніцкую філію Сацыяльна-спартовае партыі, якая задзывіне вас у камісію. Гэта, паверце, вельмі адказны і пэрспэктывны напрамак працы.

Другі студэнт: Я магу зноў стаць мужыком і паспрабаваць з эсдэкамі...

Прафэсар: (Сувера.) Наступны, калі ласка!

Трэці студэнт: Добры дзень.

Прафэсар: А, гэта ты, Васечкін, заходзь!

Трэці студэнт: У мяне тут такая тэма: я не могу быць разъмеркаваны, бо ў мяне — апчхі! — выяўлены штушыны грып, мая жонка цяжарная, а я дзబіл — вось даведка ад псыхіятра.

Прафэсар: Што?! Ды я цябе за такое разъясняю ў Малое Сітна на два гады палітэзкам! Будзеш канструктыўным апазыцыянэрам на фоне Севярынца! У нас, дарэчы, акурат ёсьць адпаведны запыт.

Прадстаўнік Адміністрацыі: Пачакайце, пачакайце! Гэта ж проста вулькан фантазій! Васечкін, застаесьце ў Менску ў якасці сябра Грамады. Заданне — напісаць прагон пра тое, што ў краіне настала палітычная адліга. Аб гэтым сведчыць такі факт: Пралякоўскі амаль сустрэўся зь Вячоркам, праехаўшы ў сваім «мэрсе» на невялікай хуткасці ў трох мэтрах ад Сядзібы Фронту. Хіба гэта не працягнутая рука з заклікам да дыялёгу?

Апазыцыянэрам час вызначыць, што яны маргіналы-грантаеды, і шукаць канструктыў на базе прызнання палітычнага генія бацькі. Зразумеў?

Трэці студэнт: А хіба тое, што паплечнікам Зыгітра Дацкевіча дазволілі стаяць ля будынку Дому правасудзьдзя, — не адзнака ня бачанай ніколі хвалі лібералізму?

Прафэсар: Адразу відаць нашага выпускніка — кваліфікованага канструктыўнага апазыцыянэра!

Вельмішаноўны сп. галоўны рэдактар, дасылаю Вам ліст з нагоды публікацыі ў нумары за 27 кастрычніка ў рубрыцы «Пошта рэдакцыі» заўвагі А. Фядуты з рэдакцыйнай паметай *errata*. Гэтая магія рэплюка адресаваная толькі Рэдакцыі. Я на маю на мэце палемізаваць з май апанэнтам. Думаю, большасць чытчыў «НН» ведаюць, што *errata* — гэта множны лік ад лацінскага назоўніка *erratum*. У выдавецкай практицы гэта форма выкарыстоўваецца як загаловак для рубрыкі «Памылкі».

Рэдактар, што рыхтаваў да друку Фядутаву заўвагу, быў відавочна зачараўаны аўтарытэтам аўтара (кандыдат навук!) і пасыпшаўся палічыць сюжэт з някрасавскім панэгірыкам на адрас Мураўёва—Вешальніка памылкай. Тут бы з нацяжкай падышла б рубрыка «Памылка». Рэч у тым, што на гэты конт ёсьць пэўная літаратура.

Назаву хіба артыкул з 3-га выдання «Вялікай Савецкай Энцыклапедіі» (том 17, с. 1300—1304), прысвечаны М.А.Някрасаву. Там ёсьць такія радкі: *Когда правительство начало открыто преследовать революционеров (1866) и журналу («Современнику». — П.С.) «грозил немилостивый рок», Некрасов сделал отчаянную и бесполезную попытку его спасти. Он выступил со стихами на обеде в честь М.Н.Муравьёва. Это была ошибка («звук неверный»), в которой поэт горько раскаивался до последних дней жизни («Прости меня, о родина, прости!»)...*

У май уласным хатнім архіве ёсьць іншыя матэрыялы з адпаведнымі спасылкамі, якія я цяпер не могу знайсці. Гэтым я зацикавіўся ў свой час пасыль выставы ў Палацы мастацтваў карцін Аляксея Марачкіна, прысвечанай графу з дыктатарскім паунамоцтвам. Думаю, і сп.Фядута выдатна ведае на толькі запісы М.А.Нікоціна, але і публікацыі «Журнала Міністэрства народнага просвяшчэння» за 1890 год, дзе можна сёе—тое прачытаць пра патрыятызм Някрасава. Так што, думаю, сп. Фядута спакусіў Рэдакцыю «издзять неверны звук». Толькі не разумею, на-
воста.

Я нават не зьбіраўся ніяк рэагаваць на заўвагу Фядуты, але ўчора ўвечары мне патэлефанаў вадому мой былы калега з Інстытуту мовазнаўства АН

БССР і парыў дзеля філялягічнай чысьціні і павагі да чытчыў адгукнуўца, даўши яшчэ адну бібліографічную спасылку: Бухштаб Б. Я. *Об исчезновении одного текста Н.А.Некрасова // Литературоведческие расследования*.—Москва, 1982 (пачынаючы са с.51 і далей). Няхай самі чытчы «НН», калі маюць інтерэс, сходзяць у бібліятэку.

Зрэшты, сутнасць майго эсэ пра «цыбуліну» не мяняецца, калі 6 нават было дакладна відома, што Някрасав не пісаў халуйскага вершыку «Бокал заздравныі поднімай...».

Дазволю сабе прывесці слоўны Мураўёва пра ліцьвінска-расейскую «інтэграцыю», якія ён прамовіў на tym памятным банкете:

Забудьте наивныя мечтания, занимавшие Вас доселе, господа. И помните, что если вы не станете здесь по своим мыслям и чувствам русскими, преданными Отечеству, то вы будете здесь иностранцами, и должны тогда покинуть этот край...

Ідею Рasei як Трэцяга Рыму шматкроць уславілі найзнакаміцейшыя расейскія паэты, сыны свайго часу, якіх мы старанна выучаем на ўроках рускай літаратуры.

Міхайл Пермантаў у паэме «Ізмайл-Бей»):

Смирись, чёркес! И Запад и Восток,
Быть может, твой разделят рок.
Настанет час, и скажет сам надменно:
Пускай я раб, но раб царя Вселенной.
Настанет час — и новый грозный Рим
Украсит Север Августом другим!

А вось сонца расейскай паэзіі, Аляксандар Пушкін, у вершы «Паклёнікам Rasei» так азвавяйся на абурэнне Захаду задушэнню — нем расейскім царом паўстаныя 1831 году:

Что возмутило вас? Волнение Литвы?
Оставьте: это спор славян между собою.
Уж взвешенный судбою...

(Паміж іншым, заўважце: Пушкін, як і Міцкевіч, як і Дастваўскі, называў Літвой Беларусь. У яго і Лжэдзэмітры ў «Барысе Гадуновым» сядзіць «карчме на маскоўска-літоўскай мяжы»).

Хацелася б, каб рэдактары «НН» больш асцярожна рубрыковалі допісы чытчы.

Петра Садоўскі, кандыдат філялягічных навук

Блаславеньне перад дыскатэкай у БДУ

Толькі пасылья блаславеньня мітрапаліта Філарэта ў праваслаўнай катэдры студэнты змаглі патрапіць на святочную дыскатэку, прысьвяченую юбілею Беларускага дзяржаўнага ўніверситета.

Студэнты, якія хацелі бясплатна патанчыць на ўніверсітэцкай дыскатэцы, павінны былі прысьці шэраг працэдураў. Першая, за несці сябе ў съпіс актыўніцтва моладзевых арганізацый. Другая, адзначыцца ў тых самых актыўніцтваў (яны адказвалі за наведванне) перад імшой. Трэцяя: выслухаць разам з іншымі ахвочымі патанчыць, а таксама з выкладчыкамі і самім рэкторам Стражавым 30-хвілінную імшу за БДУ. Чацвертая: атрымаць запрашальныя квіты на святочныя канцэрты, якія варта было абавязкова наведаць, і запрашальны квіток на дыскатэку ў

Палацы спорту. І толькі пасылья далучэння да духоўнага жыцця ўніверсітэту студэнты змаглі адпачыць на танцах.

Ігнат Камельскі

«НН» з радасцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытакі лісты, водгукі і меркаванні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы не можам пацвярджаць атрыманье Вашых лістоў, належнага матэрыяла. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусіць быць падпісаны, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрес:
а/с 537, 220050 Менск.
e-mail: nn@nn.by.
Факс: (017) 284-73-29.

ТБМ віншуе «НН»

Грамадкае аб'яднаньне «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны» віншуе вас з выдатнай падзеяй — 100 гадоў таму выйшаў першы нумар беларускай газеты «Наша Ніва».

З яе старонак на ўсю моц зачуччоў голас самабытнага народу, багатаага сваіх гісторый і культурый.

Свяёй дзейнасцю супрацоўнікі Рэдакцыі выхоўвалі пачуцьцё нацыянальнай гіднасці і спрыялі самаўсведамленню беларускага народу. Для кожнага беларуса выданы «Нашай Ніві» (1906—1915 гады) — прыклад самааддатага служэння Бацькаўшчыне.

Мы заклікаем супрацоўнікаў выдання, якое сёняня носіць съяўту для кожнага сувядомага беларуса назыву, не выракацца традыцыяў і ідэалаў сваіх папярэднікаў, найвыбітнейшых нашаніццаў пачатку мінулага стагодзьдзя — братоў Луцкевічаў, Купалы, Ластоўскага ды многіх іншых.

Віншуем усіх супрацоўнікаў «Нашай Ніві» з вялікім Юбілем, жадаем ім творчага плёну, а таксама заўжды любіць і адстойваць Беларушчыну ва ўсіх праявах нашага жыцця.

Заклікаем таксама ўсіх чытчыў «Нашай Ніві» і надалей падпісвацца на гэтае ды іншыя беларускамоўныя выданыні, а таксама за-

ахвочаць да гэтага сяброў, сваякоў, знаёмых. Бо калі ня вы, дык хто?!

Жыве беларуская справа!
Жыве беларускае Слова!
Жыве Беларусь!

Сакратарыят ТБМ

Віншаванье ад Анёла

Я лятаю сярод аблачынак.
Я сягоння самы шчасльві,
Бо зрабіў вельмі добры ўчынак —
Падпісаўся на «Нашу Ніву»!

Два Андрэя, Арцём і Наста!
Серж Харэўскі — знаны вандроўнік!
Няхай кожнага з вас, спадарства,
Беражэ ваш Анёл-Ахоўнік!

Уладкуюся на аблачынцы,
Пачытаю «Газэтку дзеткам».
Усьміхнуся маленькая дзяўчынцы —
І яна чытае «Газэтку».

Абміркую з гарэзай-ветрам
Камэнтary, артыкулы, пошту.
Пажадаю табе, Газэту,
Быць заўсёды цікавай і гожай.

Са 100-годзьдзем цябе, «Наша Ніва»!
Толькі разам хлуснью пераможам!
Прайду, Свабоду і Справядлівасць
Нам Сам Бог адстаяць дапаможа!

(Запісала Марына Баброўская, Менск)

Сэкунда вайны ў Іраку каштую 6300 даляраў

За кожную дадатковую сэкунду амэрыканскай прысутнасці ў Іраку падатка-платнікі ў ЗША мусіць заплаціць дадатковыя 6300 даляраў, а за кожны наступны год — 200 мільярдаў, піша публіцыст Нікалас Д.Крыстафа на

сторонках газеты *International Herald Tribune*.

Крыстафа нагадвае, што напярэдадні ўварвання ў Ірак міністар абароны ЗША Доналд Рамсфэлд ацэніваў, што агульныя выдаткі на аперацыйно не перавысяць 50

мільярдаў.

Праз трэх паловай гады аналізы спэцыялістаў паказваюць, што рахунак за вайну перавысіць трывліён, а можа нават і два трывліёны даляраў. Гэта 6300 даляраў на кожнага амэрыканца.

Гэта таксама ў 1600 разоў болей, чым прэзыдэнт Буш прызначыў на вынаходзтва вадародных элемэнтаў, якія мусіць стаць чыстай крэніцай энэргіі для чалавецтва. Каб жа чалавек не марнаваў грошай на войны...

Марш у строй!

Таму што ўсе павінны быць у адным страй. Калі ты ў страй — калі ласка, удзельнічай. А калі ты ад строю адстаў...

Міністар культуры Мацвяйчук пра дзеячаў культуры

Беларуская систэма ня мае прыкметай таталітарызму, усёўладнасць рэжыму яшчэ не распаўсюдзілася на многія сферы жыцця. І, пэўна, яна ніколі не дабудуецца. Бо адзінай ейнай ідэяй ёсьць апраўданне трывальні ўлады адным чалавекам, мэты, ідэі ды нават сямейнае жыццё якога застаюцца таямніцю. І ня толькі для народу. Не разумеюць канчатковай мэты й ягоныя дагодлівия памочнікі.

Прабег тузін гадоў. Для ёўрапейскай гісторыі — вялікі тэрмін! Калі гаварыць пра біяграфіі дыктатараў. За такі ж тэрмін Напалеон ужо зьдзейсніў амаль усё, пра што марыў, а Гітлеру ўжо быў капут. А ў Беларусі ўсё яшчэ не прыдумалі, чым бы падхарашыць,

насыпіць, наталіць... пустату. Звонкую ў сваёй паўнаце пустату. Нацыянальная опэрная трупа туляеца па ДК у сталічных прадмесціах, Нацыянальны мастацкі музэй ужо чвэрць стагодзьдзя (!) чакае адкрыцця новае экспазыцыі, славуты «Беларусьфільм»

ператуўвартыўся ў танную пляцоўку для расейскіх тэлесэрыялаў, называў якіх не прыгадае нават той, хто іх гледзіць...

Узровень дзяржаваўнае эстраднае культуры адпаведны таму месцу, што яму вылучылі на Эўрабачаньні. Пустата і ёсьць пустатою, нават калі вельмі гучна ў ёй крычаць.

Пэўна ж, у міністра культуры гэтага рэжыму, нейкага Мацвяйчука, ёсьць сваё бачаньне будучыні нашае культуры. Ну, не сваё бачаньне, дык бачаньне ягонага патрона. І вось сп. Уладзімер Мацвяйчук падзяліўся тым, што меў, на старонках «Народнае волі»: «Мы што, будзем фінансаваць тых, хто невядома што съявляе ў невядома што хоча сказаць у сваіх песнях? Век вяком! Таму што ўсе павінны быць у адным страй. Калі ты ў страй — калі ласка, удзельнічай. А калі ты ад строю адстаў...»

Цытата атрымалася настолькі красамоўнаю, што яе памножылі іншыя газеты. Пасыл дзеячам культуры атрымалася адназначны. Хто ня з намі — той супраць нас. Хто не на плоце — будзе пад плотам.

Каб Мацвяйчук ведаў беларускую мову, можа, яму было б тады зразумела, пра што съявляюць нашыя рокеры ды барды. Але ня ў тым соль. Міністар са сваёй культурой ня можа прапанаваць нічога, апрач фінансаў. Ягонае «мы» гучыць амаль як залатое выслоёе папярэдніка Напалеона, «караля-сонца», які сказаў: «Дзяржава — гэта я!» Толькі гэтым разам гэта праста фарс. Танны й бяздарны. Бо па фінансы ў чарзе да «міністра культуры» стаяць хіба тыя, хто ўжо ніяк іх сам зарабіць ня можа. Хіба які Сярга («Чорны бумэр») з Гомелю ці «N.R.M.» у яго будуць прасіць грошы?

Ну, а астатнія мусіць падцігнуцца ў шыктах, пачуўшы загад «Марш у строй!...» И папаўніць пустапарожнюю скарбонку пустаты тымі гукамі, што можа зразумець нават Мацвяйчук ды іншыя «мы».

Сяргей Харэўскі

Пасол Туркмэніі: наша і беларускае разуменіі дэмакратыі супадаюць

У вялізным інтэрв'ю газэце «7 дніў», органу агенцтва БелТА, спадар пасол расказаў пра беларуска-туркменскія падабенствы ў разуменіі дэмакраты: «Я ня памятаю аналігай ня толькі на постсовецкай прасторы, але і ва ўсім сівеце такому інстытуту народнай дзяяліцтвы, як Халк маслахты — Народная рада. На Халк маслахты прымаюцца лёсавызначальныя для краіны рашэнні, такія як праграмы сацыяльна-эканамічнага развиціцца да 2010 году, да

2020 году ды іншыя. Народныя зьезды, на якіх прысутнічалі найбольш годныя людзі краіны, як праява найвышэйшай ступені дэмакратыі, практикуюцца і ў блізкай нам па духу Беларусі». ... «Гэта што да «дыктатуры» і «недэмакратычнасці», пра якія любяць паразважаць нядобрасумленныя журналісты. Калі ж мы з'вернемся да практичных спраў ва ўсіх сферах чалавечага жыцця, то ўбачым, што ад такой «дыктатуры» народу жывеца ня

толькі матэрыяльна і духована значна лепей, чымсыці пры разгуле «дэмакратыі», але і значна бясыпечней».

Расказаў Вяльджанаў і пра грандыёзныя дасягненні туркменскага ладу, пра туркменскі «Дыснэйлэнд» і рукатворную туркменскую «Сывіслач»: «...Рост ВУП ад пачатку 1995 году складае ад 18% да 22% штогод. Напярэдадні 15-й гадавіны незалежнасці Туркмэнстану толькі ў Ашгабадзе ... будзе уведзеныя новыя бу-

дынкі Нацыянальнай бібліятэцы, Культурнага цэнтра, Нацыянальнага моладзевага тэатру імя Алі Аслана, Палац шчасця імя Героя Туркмэнстану Гурбансалтан Ніязавай. Сёлета ў сталіцы з'явілася 11-кіляметровая рукатворная рака з гідрараркам, якая перасякае ўесь горад і ўражвае сваёй прыгажосцю. Пра такую водную артэрыю туркмены малылі даўно».

АК

«Рок-Кола»: пад знакам «Мяццовага часу»

Тут чыноўнікі дзякуюць рок-музыкам за іхні выступ, а байкеры ахоўваюць канцэрт разам з брыгадай амапаўцаў. Тут можна ўставаць са сваіх крэслаў і падпяваць Кулінковічу. Тут рэй вядзе дырэктарка Палацу культуры, якая ня сьпіць суткамі і ўкладае ўласныя гроши, каб толькі адбыцца рок-фэстываль. І такое магчыма ў Беларусі, у наш час. Праўда, толькі ў адным месцы: на «Рок-Коле-2006». Піша **Сяргей Будкін**.

Вядучыя съследам за съпевам Алексі Кузьміна 15-гадовай даўніны паўтараюць кожны радок зь песні «Я жыў». Выходзіць, як малітва. Так адкрываецца 16-ты па ліку фест «Рок-Кола». На сцэне, як заўжды, Аніса. Тут ён пачувае сябе больш разньяволена, чым падчас вядзення сёлетняй «Каранацыі» ў Менску. Не хавае сваіх эмоцый падчас выступаў гуртоў: цешыцца, як дзіць, калі гурт яму падабаецца, і шчыра плюеца ад безгустоўнасці. Весьці яму дапамагае Зоя Красавіна, дырэктарка самай вялікай полацкай канцэртнай пляцоўкі. Троє сутак яна ня спала, каб зрабіць гэты фэстываль, але з залі тое незаўважна. Энэргія ад гэтых ужо немаладых вядоўцаў сыходзіць неймаверная. Гэты запал перадаецца канкурсантам.

Сёлета ўмова, каб трапіць на фэст, была досьціць спэцыфічнай: трэба было загадзя зрабіць кавэр на «Мяццовы час». Аніса за кулісамі не хаваў радасыці ад таго, як пакаціла ягоная задума. Дыскі з інтэрпрэтацыямі клясыкі беларускага року прыходзілі ня толькі з усёй Беларусі, але і з суседніх краін, нават з далёкіх куточкаў Рэспублікі. «Німала быў зьдзіўлены такой рэакцыі музыкаў з постсавецкай прасторы, — кажа нязменны дырэктар фэсту. — Але запрасіць які якуці гурт цяжка для нас, ды і для іх быў бы шлях няпросты».

У выніку з 80 пададзеных

заяў былі абранныя 24 каманды, якія ўключыліся ў шалёны марафон, што распачаўся ў сярэдзіне дня, а скончыўся позна ўначы.

«Мяццовы час» па дэзе

Нават шэрый каманды пе-раўвасабляліся на сцэне, калі

пачыналі граць «Мяццовы час». Часам песні беларускай каманды распазнаць было цяжкавата, бо гучалі яны і ў арт-року, і ў гард-коры, набываўлі фанкавы прысмак, перанароджаліся ў поп-рок-аранжыроўках, напаўняліся псыхадэлам і выбухалі дэзам.

Па сканчэнні фэсту Сяргей Анішчанка ў шаснаццаты раз паабяцаў сабе, што гэтае «Рок-кола» — апошніе.

АНДРЭЙ ПЛАНКЕВІЧ

Гітарыст «Мяццовага часу» Ўлад Пальшын яўна расчулены ўсімі варыяцыямі на тэму спадчыны полацкай каманды. Але асабліва ён прасякнуўся кавэрам бабруйскай «Ru.st», якія перайначылі «Дзядзю Ваню». Наагул жа самай папулярнай песніяй «МЧ» сталася «Будзе так!», да якой звярнулася з паўдзясятка гуртоў. Скарэла ўсіх група са Смаленску, *Dreimost*, якая моцна і адладжана адыграла свой сэт. Іхні вакаліст Алекс прызнаўся ў любві да «Мяццовага часу» і амаль што дакладна паўтарыў фальцэт Алексі Кузьміна. Менавіта яны і ўзялі гран-пры. Досыць цікавы, такі цяжкарокаў-электронны саўнд *Dreimost* гледачы змогуць пачуць на фэсцыце «Вольнае паветра — 2» налета. Наўпрост са сцэны іх туды запрасіў Піт Паўлаў.

Ляўрэаты сёлетняга «Басовішча» ўзялі свае і на «Рок-Коле». Магілёўцы з «Водар Сусьвет» набіраюць з кожным выступам пэўнасці і ў гэты вечар гучалі проста выдатна. Яны дасталі першую

Героі «Рок-Кола-2006»

Гран-пры (лепшы гурт фэсту, лепшая інтэрпрэтацыя песні з рэпэртуару «Мяццовага часу») — *Dreimost* (Смаленск).

Ляўрэаты:

1-я ступень — «Водар Сусьвет» (Магілёў);

2-я ступень — «Амальгама» (Наваполацак);

3-я ступень — *S.D.M.* (Менск).

Найлепшы гітарыст — Юры Міхайлаў (*Deimos*).

Найлепшы бас-гітарыст — Ігар Галавачоў (*Primus inter Pares*, Наваполацак).

Найлепшы бубнач — Антон Лявых (*Skynet*, Бабруйск).

Найлепшы вакаліст — Ігар Бараўкоў (Амальгама).

ўзнагароду фэсту.

Яшчэ адны герой Гарадка — *S.D.M.* — узялі трэцяе месца. Другімі ўкініліся мясцовыя «Альгама» зь вельмі рухавым вакалістам, які, відаць, перагледзеў відра з «Аукцыоном» і Гаркушам. «Амальгаму», дарэчы, запрасілі на фэст «Рок за Бабруйск».

Сапраўдны подзывіг зьдзейсніў гурт «Абшар». Дарогаю на фэст у аварыю трапіў бубніч і басіст гэтае каманды. Арганізатары ўжо выкрасылі іх са списку ўдзельнікаў, а тыя ўзялі і выйшлі. Яны знайшлі замену сярод полацкіх музыкав і без рэптыцый даволі-такі някепска сыграў. Дзіва, але арганізаторам удалося дамовіцца з гарадzkімі ўладамі і працягнуць канцэрт ажно да другой гадзінны ночы.

Закрываў першы дзень *Neuro Dubel*, які ўпершыню граў на «Рок-Коле». Кулінковіч ня толькі далі дасыпяваць, але яшчэ і выйсьці на біс. І ўсе пры гэтым задаволенны — гледачы, бо ўеліся музыкай, арганізаторы, таму што ўсё прайшло паводле пляну, ахова, таму што ня здалася экспесаў.

«Рок-Кола» пазыцыянуецца выключна як свята музыкі. Таму і адпаведнае стаўленыне да яго з розных бакоў.

Кінчаў набыў «Краму»

Лідэр «Алісы» даў згоду прыехаць, бо хацеў пабачыць Полацак, Сафію і полацкага архіяпіската ўладыку Феадосія (які, дарэчы, таксама выказаў падтрымку фэстывалю). Зорка расейская року быў нешматслоўны, але выказаў тактоўную цікавасць да беларускай музыкі і набыў дыск «Крамбамбуля» і «Крамы». Выявілася, што памятае Варашкевіча яшчэ з маскоўскага фэсту «Пакаленьне».

Нягледзячы на фантастычныя для Полацку копшты на квіткі (25 000 руб.), заля была перапоўненая. Паглядзець на «Алісу» прыйшлі нават Лера Сом і Аляксей Янукевіч. Праўда што апошні пасъля аднаго з баявых клічаў Кінча-

Стары Полацк.

АНДРЭЙ ПАНКЕВІЧ

ва «Здравствуй, Русь» пайшоў з залі. Бяз гэтага патасу «Аліса» сапраўды гучыць смачна, актуальна, але безыдэйна, як для беларусаў). На маё пытаныне, чаму б не прывезьці амаль за тыя ж гроши «Акеан Эльзы» ці «Здоб шы здуб» Аніса шчыра признаецца: «Мы з Кінчавым жылі адным жыццём. Зьдзейснілася мая мара, якую меў з 1986 году:

«Аліса» ў Полацку! Наступнымі будуць AC/DC», — напаўсур'ёзна сканчвае Сяргей.

«Аліса» цалкам закрыла сабой другі дзень фэстывалю, у які плянаваўся яшчэ і гала-канцэрт пераможцаў «Рок-Кола-2006». Склалася папросту безвыходная ситуацыя: перад «Алісай» яны не маглі сыграць, каб не «папсаваць» настройку апарату, зробле-

ную пад расейцаў, а пасъля — таксама, бо выпадала чакаць з гадзінай наладкі таго ж апарату.

Выціснуты Аніс сядзіць пасъля ўсяго ў гримэрцы пе-рад перапоўненай недапалкамі попельніцай і які раз стомленым голасам паўтарае: «Гэты фэстываль быў апошні». Але яму ўжо даўно не даюць веры што да гэтага пытаныня...

На тыя гроши, якія арганізаторы заплацілі «Алісе», можна было запрасіць «Воплі Відаплюсава» і «Здоб шы здуб» разам узятых.

АНДРЭЙ ПАНКЕВІЧ

Расея сьвяткуе 4 лістапада Дзень нацыянальнага адзінства — дзень вызвалення Масквы ў 1612 годзе. Нашы продкі бачылі тыя падзеі з-за іншага боку крамлёўскага муру. Адным зь іх быў Самуіл Маскевіч зь мястэчка Сэрвач пад Наваградкам. З 21 году — прафесійны ваяк. У 1609 году наняўся добраахвотнікам у войска Рэчы Паспалітай, што выпраўлялася на Маскву... Піша Аляксей Бацюкоў.

4 лістапада наш усходні сусед адзначаў Дзень нацыянальнага адзінства — у горнай паўстанні Мініна й Пажарскага, што паклала канец Смутнаму часу ў маскоўскай дзяржаве ў пачатку XVII ст. і т.зв. «польскай інтэрвенцыі». Вобразы галоўных маскоўскіх паўстанцаў, забранавелыя на Краснай плошчы Крамля, апетыя арыямі й дзіцячымі вершыкамі «Сусанін-герой», праз жывучую расейскую імпэрска-савецкую спадчыну дагэтуль складаюць выразны эмацыйны кантэкст, празь які большасць беларусаў успрымае падзеі гэтай гісторыі. Некаторыя — згадваючы, што за-ведзеныя ў балоты палякі былі ня толькі палякамі. Але пакуль выпраўляла шляхты Рэчы Паспалітай на заваяваныне маскоўскага стальца не атрымала ў нашай нацыянальнай гісторыографіі істотнай увагі, так і застаецца гэта настальгія па адэватнасці ўспрыніння абстрактнай і найчасціцай — безмазынай. Можна было б тра-дыцыйна жаліцца, што і тут далі маху літаратары, не стварылі грандыёзных у сваёй патрыятычнасці твораў, але па-першое, тая ж няхай і славутая Клушынская бітва — далёка не адзіная і ня першая ў сьпісе неапаянай воінскай славы беларусаў, а па-

другое... такі, ці блізкі да таго, твор ёсьць.

Маскоўскі паход вачыма жаўнера

Самуіл Маскевіч паходзіў зь беларускага шляхецкага роду, зь мястэчка Сэрвач пад Наваградкам. З 21 году — прафесійны ваяк, як сказалі б ціпер. Ён біўся пад Кокенгаўзенам, ваяваў з паўстанцамі падчас рокашу супраць караля, затым у 1609 г. наняўся валянтарам у войска Рэчы Паспалітай, што выпраўлялася ставіць на чале Радзіму. Тут, у Наваградку, ён сыштатызываў свае ранейшыя дзённікі, дапоўніў іх мэмуарамі, і выйшаў знакаміты ў вузкіх колах «Дыярыюш Самуіла Маскевіча». Паводле гэтых нататак ужо ціпер можна здымашць кіно, што праўда, не на «Беларусьфільме» (ня толькі таму, што ў іх дэкарацыя згарэла).

Што бачыць жаўнер на вайне? Зусім ня тое, што прыдворны летапісец. Тут параза з прысмакам зрады ці кулоарнай грызуні ніколі не адаб'еца пустацьветам патэтыкі. Тут перамога на жылах, калі адзін супраць пятнаццаці — гэта ўжо не хваласьцеў, гэта дзякаваныне Богу за цуд. Неперадузіцца — бадай найпрыгажэйшая рыса «Дыяриюшу».

Аблога Смаленску. Маскевіч у харугве князя Порыц-

ENWICIPEDIA.COM

Жыгімонт III Ваза пад Смаленскам.

кага, пад чалом гетмана Жалкеўскага. Аблога цяжкая, доўгая, нудная. Абстрэлы, падкопы, вылазкі. У адзін дзень, падкапаўшы пэтарду пад браму, нападнікі ўдала падарвалі яе, так што вароты адчыніліся. Сотня шляхты ўварвалася ў горад, і ўжо пачалі маскоўцы кідацца са сьцен крэпасці, каб схавацца ў царкве, але «...з прычыны бязладзідзя нашага і нашых памылак не блаславіў Пан Бог гэтага мерапрыемства». За першай сотніяй на штурм не пайшоў ніхто, бо «нашыя начальнікі, баючыся раскрыцця сваіх плянаў і зрады, не палірэзлі ў свой час нікога нават з тых палкоўнікаў, якія камандавалі пяхотаю». Казалі, што зрадзіў вугорац Марак, які быў капітанам карабельскай пяхоты. Ён не пайшоў у пралом ці таму, што ня меў духу, ці то па згодзе з праціўнікам». Аблога працягвалася яшчэ амаль два гады.

А пакуль што маскоўскі са-мадзершчын Васіль Шуйскі выступае з 35-тысячным войскам, каб дапамагчы недаціснутым смалянам. З гэтага моманту карабельскіе войска дзеліцца напалам: адна палова, разам з караблем і гетманам, мусіць заставацца пад Смаленскам, другая, складзеная з наймітаў, — ісьці насустреч Шуйскаму. Чы не наго-

да для расколу? Буйныя польскія магнаты, паны Патоцкія, што прывялі 2000 вершнікаў, не жадаюць выступаць «у полі», бачачы хуткую здачу цытадэлі і хочучы запісаць славу за ўзяцце Смаленску на сваё імя. Гетман Жалкеўскі, «бачачы іх няшчырасць і ведаючы, як неабходная гэтая апрацываніе, наступерак звычай і прыстойнасці» кідае лягер, карабля і кіруе сваю частку войска на-сустрач Шуйскаму.

Пахолкі захапілі горад

Уся далейшая апрацываніе — чистая авантура ад пачатку да канца. Крыху болей шасыці тысяч шляхціц з мусілі разъбіць умацаванае швэдзкім корпусам войска Шуйскага і захапіць Москву. Як перыну асмаліць. Што казаць пра настроі шляхты ў войску Рэчы Паспалітай, калі іх пахолкі*, выпраўленыя сабраць правяйніц пад Бранскам, заадно заваёўваюць Рославль.

Частка маскоўскага войска (Маскевіч дае лічбу 8000, але яна відавочна перабольшчаная) атакавалася на рацэ Сеж у чаканыні асноўных сілаў Шуйскага. Аблакаўшы гэтую частку дзіўнома ротамі і казакамі, астатніе сваё вой-

Дыяруш Самуіла Маскевіча

Паводле: Анталёгія даўняй беларускай літаратуры. IX — першая палова XVIII ст. — Менск: Беларуская навука, 2005.

* Пахолак — зброяносец, слуга

беларускай Шляхты

ска польны гетман кіруе на-
сустрач Шуйскому, каб засъ-
пець яго зъянацку. 2500 вер-
шнікаў (Энцыклапэдый
гісторыі Беларусі дае лічбу
6325) і 200 чалавек пяхоты,
конынцы, некалькі лёгкіх
гармат. 24 чэрвеня 1610 году
гэты атрад праобраесца
ўначы праз лес і нечакана
апынаеца перад практуні-
кам. Лягер Шуйскага засып-
ты зъянацку. Жулкеўскі
падпальвае суседнюю вёску,
каб дымам прыхаваць сап-
раўдную колькасць сваіх
вояў, і загадвае трубіць у тру-
бы, біць у бубны. Саюзныя з
маскоўцамі швэды выступа-
юць насустроч, войска Шуй-
скага таксама.

«Пры нашай малалікасці
жахліва было нават кінуць
позірк на гэту незлічоную
процьму ворага», — какетні-
чае аўтар дзённіка, і на ста-
ронках закіпае бой. «Няхай
пра гэту бітву апавядзе
больш падрабязна той, хто
толькі дзвіўся на яе, а мне
цижка было, і губы перасы-
халі». Не, тут ён ізноў какет-

нічае. А, вось «Ад золку лет-
няга дня і да абеду гадзін
пяць» роты, «якім па восем
або дзесяць разоў даводзіла-
ся садзіцца на коней і вы-
ходзіць на бой», безвынікова
таўкуцца па полі, трываючы
праціўніка, але не зыміаючы
яго. Паступова прыходзіць
ацьверазеньне — іх мала,
яны на чужой зямлі, і на-
літасць разылічваць ужо не
приходзіцца. Да таго ж «у
нас ва ўсім [узбраені] была
ніястача, а ў яго [праціўніка]

павялічвалася і сіла, і бадзё-
расыць. Нягледзячы на гэта,
нашыя воіны па звычай кіда-
юцца з харугвамі на перада-
вяя шарэнгі непрыяцеля з
клічам: да бою, да бою! Але
марна. Німа ні сіл, ні рыш-
тунку. Нават ня бачна ні пал-
коўнікаў, ні ротмістраў. Ад-
нак мы ўступаем у бітву і
зъмешваемся, як у віры, але
гэта нам мала чаго дае: вораг
ужо бачыць нашую слабасць».

Перамогу ў гэтай бітве

шляхцюкам прынеслы самі
маскоўцы. Два аддзелы іх
райтараў перайшлі ў кантра-
наступ. Адзін стрэліў і пачаў
вяртанацца пад абарону свайго
войска, другі стаў набліжац-
ца, каб даць свой залп. Вось у
гэты момант ці то раздражнё-
ныя дзёрзкасцю ворага, ці то
зь перападу шляхцюкі
ідуць на новую авантуру —
налятаюць на занятыя манэу-
рамі райтарскія аддзелы,
зъмітаюць іх (тыя зъмітаю-
ца надзіва лёгка, хвіліна — і
ўсе першыя шэрагі ахоплі-
вае, хвалімі разыходзіцца
паніка), а за імі і астатнія
маскоўскае войска.

Пасыля гэтай бітвы
швэдзкі корпус здраджае
Шуйскому, той уцякае ў Мас-
кву, не спадзеючыся на
рэшткі сваёй армады, каб
урэшце знайсьці там мана-
ства, съмерць і вечны супа-
кой.

Маскоўскі пастой

Самуіл Маскевіч у складзе
карапеўскага войска едзе ў
Маскву. Бяз стролаў, бітваў
сталіца прымае на пастой
жменьку заваёўнікаў — тыя,
каб ні кідалася ў очы іхная
малалікасць, увайшлі «бяз
ладу» і адразу разбрывліся на
пастой.

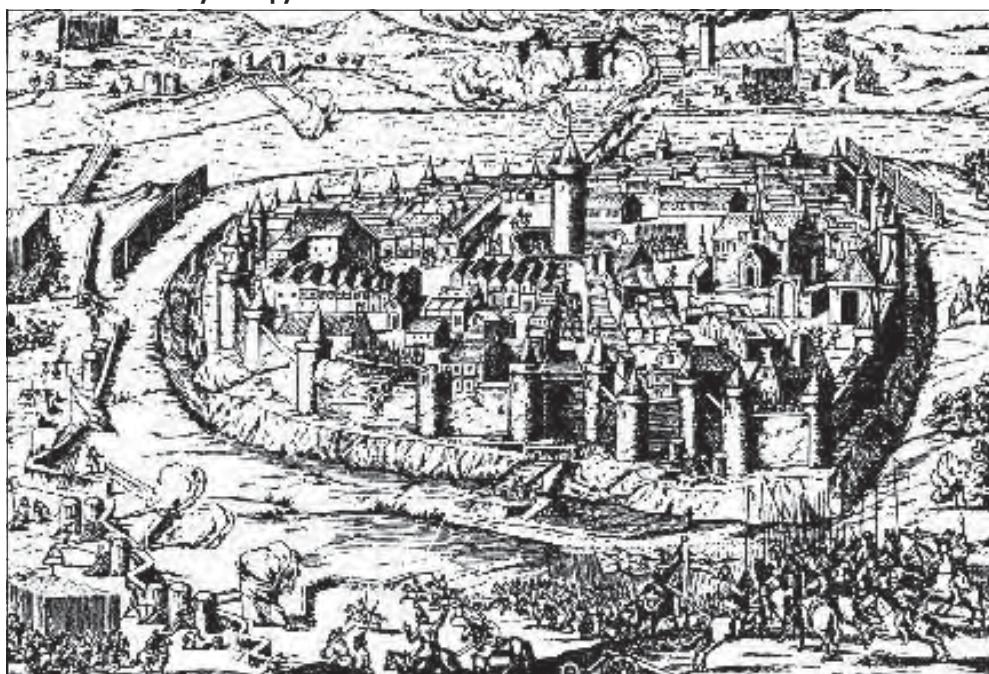
Пастой, рыхтаваны на ме-
сяц, завяршыўся праз паўта-
ра году. Пазней гісторыкі
напішуць, што завяршыць
авантуру паспалітай шляхты
ня даў сам кароль Жыгімонт
— схіляючыся да ідэі уніі
Рэчы Паспалітай з Расеяй, ён
не адпусціў свайго сына ў
Маскву прымаць царскі ты-
тул. Гэта, а таксама нату-
ральны народны гнёў супра-
ць свавольстваў шляхты,
падняло расейскі люд на паў-
станье і канчатковое выг-
наныне інтэрвентаў.

Пра свавольствы шляхты

Атака гусараў Рэчы Паспалітай у бітве пад Клушиным.

Аблога Смаленску беларуска-польскімі войскамі.

Авантура беларускай шляхты

Маскевіч піша з шчырай скрухай, хоць з часам, са зъменай настрою ў паспалітым войску, скруха мінае. «Дзікасць», грубасць маскоўскага люду штурхе шляхту на пераасэнсаванье ўласных каштоўнасцяў, так што нарэшце ў дзікай краіне ім можна ўсё тое ж, што дазваляюць сабе тубыльцы. Так, калі першага таварыша-свавольніка шляхта карае съмерцю за тое, што п'яны страліць па праваслаўных абразах, то наступнага вырашае караць не паводле сваіх законах, а паводле мясцовых. Замест съмерці за гвалт над баярскай дачкой нейкаму паходку даюць бізнуў. У выніку задаволенымі засталіся і баярын, і паходак. Што цяпер магло стрымаць шляхцюкоў ад гвалту, выкраданья жанок?

Іх норавы

Дарэчы, пра грубасць. Маскевіч ніяк ні можа зразумець расейцаў, што праклінаюць і зьдзекуюцца з сваіх абразоў за тое, што тыя не ўратавалі іх ад рабаванья ці згубы жывёлы («мы на вас молімся, а вы!»). Як ні змог ён зразумець Івана Жахлівага, які ў часе паспяховай ваенай кампаніі абдорваў смаленскую царкву Міхаіла Архангела, аж зрабіў ёй залаты копул, а ў часе няўдалай — загадаў абдзерці зь ейных съцен усё начыннё і скарбы, а копул знесецы стрэлам з гарматы. Маскевіч не разумее расейцаў наагул, для яго гэта іншая культура, прычым іншая да непрыстойнасці.

Надта кампліментарна для маскоўцаў пачатку XVII ст. будзе гучая думка, што тут, на старонках «Дыярыюшу» сустракаюцца розныя цывілізацыі. Практычна ў кожным фрагмэнце ўспамінаў пра

маскоўскае «гасціянанье». Маскевіч дазваляе сабе сваю высакародную пагарду.

Яму не падабаецца маскоўская ежа («акрамя той здобы, што падобная на французскую»), яму не падабаецца, як на банкете іх частавалі мядамі («за кожным разам падавалі розныя, каб паказаць, як багата ў іх царстве. Нашы хацелі напіцца і прасілі падліваць, але аднаго гатунку, аднак маскоўцы рабілі па-свойму»), яму не падабаецца зас tol'nyя забавы — мала што тут ніхто ня танчыць («лічаць, што шаноўнаму чалавеку непрыстойна танцаўцаць»), дык ніяма ніякай музыкі (дзеля іх, гасціц, праўда, запрашалі лірнікаў, але што там за музыка — трымценьне на адной ноце), а ўвесь адпачынак — гэта скокі блазнаў і «надзвычай бескаромнай прыпейкі».

Дый «жэняцца яны амаль што як габроў» (будзем літасцівія за некаректнасць, усё ж сын свайго часу) — наўрад ці из'яральна заўважае аўтар. У Маскве жанок тримаюць пад замком і ў чорным целе, усё жыцьцё не даючы выходзіць з двара.

Тут не займаюцца навукамі, бо яны забароненыя на загад

цара («які баіцца, каб не знайшоўся хто мудрыйшы за яго, бо тады народ пагрэбье ім і абярэ царом мудрэйшага»). Як пра дзіва дзіўнае Самуіл Маскевіч распавядае пра баўрына часу Івана Жахлівага, які меў прагу да моваў і вымушаны быў прымасць настаўнікаў — немца, паляка — уповать, уночы, пераапранутых у рускія апраткі.

Аднак ніяма ніякай пагарды там, дзе звычай маскоўцаў

апопняга прасталюдзіна, бо на першую ж скаргу царробіць суд і расправу. А калі ж сам цар са мною абыдзеца несправядліва, дык гэта ягонае царскае права, бо ён, як Бог, і карае, і даруе.

На радзіму — расчараваныя

Дзе-нідзе пачатковы скепсіс Маскевіча гасціне. Ён пачынае глядзець наўкола вачыма падарожніка, лёсам заўкінутага ў гэты такі білікі і такі далёкі свет. Крэмль, Кітай-горад, майстэрства рамеснікаў, зухаватасць ліхадзеяў (што не збаяліся днём навідавоку скрасыці ў Маскевіча каня) — Расея, далёкая экзатичная краіна, такая яшчэ простая і, часам, цікавая — плыве ў «Дыярыюшы» праз дым пажарышчаў, кроў, гвалт, ня змешаваючыся, аднак, з гэтай бязлітаснай і бессэнсоўнай вайной. Ужо не авантурай, далёка не. Абкладзенія з усіх бакоў атрадамі паўстанцаў, ад кожнага селяніна-правадніка чакаючы зрады, шляхцюкі рвуцца на радзіму — лясамі, балотамі, галодныя, злыя, не дачакаўшыся гропшай за службу, расчараваныя ў сваім нерашучым каралі і недальнібачных камандзірах. Ірвуща і прарываючы, напасьледак, ужо на самым памежжы ледзьвие на трапіўши ў пастку. Ім усё ж такі здрадзіў селянін-праваднік. Адсеклі галаву.

Вяртаныне дахаты ўсяго ў двух радкох — «Знарок затрымаўся ў браты, каб не ісьці разам з войскам празь Літву». Не нясуць больш за войскам крылы славутай Клушынскай бітвы. Вось і ўсе эмоцыі, уся патэтыка і патас. Так вяртаўся з вайны стомлены трыцацідвохгадовы ваяр. І прыблізна так вярталася з дзікай чужой краіны ўся напаўзабытая авантура беларускай шляхты.

ЮЛІУШ КОСАК «ПАРТРЭТ ЛІСОЎЧЫКА»

Лісоўчык — ваяр шляхецкага «спэцназу» ў XVII ст. Гэтыя аддзелы лёгкай кавалерыі, створаныя Аляксандрам Лісоўскім, наводзілі паніку ў тылах маскоўскіх войскаў.

Арытмэтычная памылка

Што съяткуе Расея 4 лістапада? Піша Алег Дзярновіч.

Паводле афіцыйнай вэрсіі, замацаванай папраўкаю да Кодэксу законаў пра працу Рассейскага Фэдэрацыі, 4 лістапада Расея съяткуе «гадавіну вызваленія Масквы ад польскіх інтэрвентаў і заканчэння Смутнага часу ў 1612 годзе». Але спробы знайсці ў гістарычных крыніцах аргументаванье гэтай даты будуть марныя.

«Смутай» расейскія інтэлектуалы і сучаснікі назвалі сътуацыю, якая панаўвала ў Расеі першыя два дзесяцігодзьдзі XVII ст. Цяпер гісторыкі амаль аднадушна называюць тая падзея першай у гісторыі Расеі грамадзянскай вайною, у якую супрацьлеглыя бакі ўцягнулі авантурысты зь ліку шляхты Рэчы Паспалітай, а потым ужо сама Рэч Паспалітая і Швэція ўступілі ў непасрэдныя ваенныя дзеяньні. Паслья съмерці апошняга Рурыковіча на маскоўскім троне перапынілася дынастыя, паміж баярскімі кланамі пачалася барацьба за ўладу. Выйгралі Раманавы, якія сканструявалі, стварылі з свайго служкі Дзімітра-самазванца, аднаго, другога, адрезаўшы гэтым самым шлях да ўлады Гадуновым ды Шуйскім. Калі ў 1613 годзе Раманавы авалодалі маскоўскім тронам, яны пачалі зъмяніць памяць пра Вялікую смуту, паказваць гэты час не як пэрыяд міжусобнай барацьбы за ўладу, а як вайну праваслаўя з каталіцтвам, заходнім інтэрвентамі і езуітамі.

Грамадзянская вайна была паказаная як вайна за веру. Можна дастаткова рэзка сказаць, што ў міжусобіцы Раманавы выкарысталі ліцьвінскую і польскую шляхту як прыладу барацьбы. У гэтым заключаецца глыбокі фальш у расейскай гістарычнай памяці.

Але што здарылася 22 кастрычніка (паводле старога стылю) ці 4 лістапада паводле новага (грыгарыянскага) стылю 1612 году? У Маскве адбываліся бай, і адзін з аддзелаў апалчэнцаў пастррабаваў уварвашца ў Кітай-город. Паслья не-працялага бою (хутчэй, сэрыі невялікіх сутыкненняў) апалчэнцы занялі другую па значнасці частку ўмацаванняў расейскай сталіцы. Гарнізон Рэчы Паспалітай адступіў у Крэмль. Ці быў гэты эпізод вырашальнай у ваенным сэнсе падзеяй у ходзе вызваленія Масквы? Ці наблізіў ён заканчэнне для Расеі Смутнага часу? Сучаснікі, прынамсі, так яго не ўспрымалі. Хоць крамлёўскія піяршчыкі пачатку XXI стагодзьдзя падаюць яго менавіта такім чынам.

На календарны выбор паўплывала царкоўная традыцыя, бо на 22 кастрычніка паводле старога (юліянскага) стылю летазылічэння і 4 лістапада паводле новага (грыгарыянскага) стылю прыпадае Дзень Казанскае іконы Божай Маці, якая стала сымбалем расейскіх апалчэнцаў. Але ўся праблема ў тым, што 22 кастрычніка

Вінчаньне на Маскоўскае царства Міхаіла Раманава ў Кастраме. 1613 год. Тагачасная гравюра.

«Выгнаньне польскіх інтэрвентаў». Карціна XIX ст.

1612 году адпавядае 1 лістападу паводле грыгарыянскага календара. Так, так! Рэч у тым, што ў XVII ст. розыніца паміж юліянскім і грыгарыянскім календарамі складала 10 дзён. Але з цягам часу гэта розыніца нарастасе, і ў пачатку XX ст., калі Расея перайшла на новы стыль, календарных адрозненняў «набегла» на 13 дзён. Вось і сталі бай 22 кастрычніка 1612 г. падзеямі 4 лістапада, хоць, паводле нашых суайчыннікаў-мэмуарыстаў, што сядзелі ў абложаным Крамлі, гэта адбывалася 1 лістапада. Сучасная расейская ўлада цалкам даверылася царкоўнаму календару, у аснове якога ляжыць гадавы цыкл съятаў і дзён памяці, што паўтараюцца на

працягу стагодзьдзяў. Калі спатрэбілася прывесы ці паралельныя даты, съята Казанскае іконы аказалася «пасунутым» на 4 лістапада. У XXII стагодзьдзі гэты дзень перамесьціцаў ужо на 5 лістапада. У такім разе гонка за часам будзе бясконцай і беспасяпховай.

Крэмль паставіў расейскіх гісторыкаў і настаўнікаў у складанасці становішча. Як без нацяжак і фальшавання патлумачыць школьнікам ды студэнтам, што гэта за акт народнага адзінства зъдзейсніўся 4 лістапада 1612 году і чаму паслья «заканчэння Смуты» расейцы яшчэ шэсьць гадоў працягвалі змагацца адзін з адным ды ваяваць супраць замежнікаў?

Першы ў съвеце дзяржаўны банк і першыя банкноты: беларускі сълед

Беларус у мінулым быў ня толькі «панам сахі і касы». Сярод нашых продкаў былі й буйныя бізнесоўцы і банкіры ўсходняе Еўропейскага ўзору. Піша Андрэй Катлярчук (Стакгольм).

Сёлета 30 лістапада сьвяткуе 400-ю гадавіну Дзяржаўны банк Швэціі (Riksbanken) — першая ў съвеце ўстанова. Цэнтральны банк Швэціі вядомы ня толькі як вялікая фінансавая кампанія, але і як найбуйнейшы навуковы фонд, што падтрымлівае разьвіццё тэхнічных і гуманітарных доследаў у краіне.

Але якое дачыненьне мае гэты юбілей да Беларусі — слыстае чытач? Самае беспасярэдніе. Чалавек, які заснаваў банк Швэціі і прыдумаў першыя ў Эўропе банкноты, працаўшы у старажытнай Беларусі, валодаў старабеларускай мовай ды нават па маці быў беларусам. Пошук у

архівах Швэціі дае мажлівасць падрабязна распавесці пра гэтыя прыгоды.

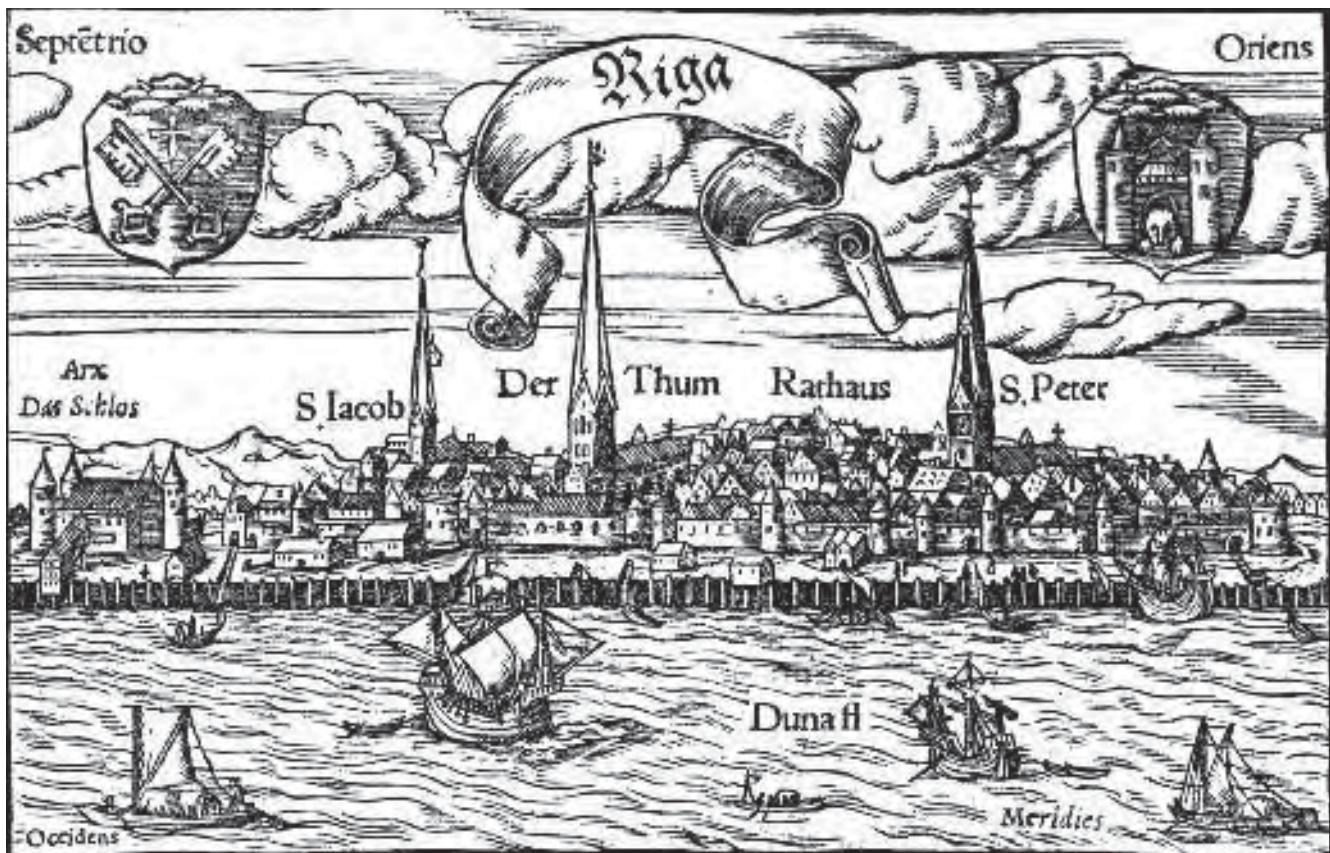
15 чэрвеня 1611 г. у Рызе нарадзіўся хлопчык на імя Ганс Вітмахэр (Hans Wittmacher). Нягледзячы на здавалася б нямецкае прозывішча, хлопец ня быў немцам. Ягоны бацька, галяндзкі месьціч, прыехаў у Рыгу ў пошуках лепшай долі. Тут ён распачаў лясны гандаль з Віцебскам і Полацкам. Дачка аднаго з ягоных беларускіх партнераў шляхцянка Ганна Бельская стала жонкай напага галяндца. Напалову беларус Ганс Вітмахэр быў сучыненнікам нашых продкаў, бо нарадзіўся як падданы ВКЛ — Рыга

Карл X Густаў (выява на тагачасным медалі), які даў дазвол на адкрыццё першага ў съвеце дзяржаўнага банку.

знаходзілася тады пад кіраваннем Рэчы Паспалітай. Але ў 1621 г. у жыцці градджанаў адбылася значная змена. Места Рыскае адышло да Швэціі. Рыга, а не Стакгольм, была найбуйнейшым горадам Швэціі з 1621 па 1721 г.

Эканамічны патэнцыял Рыгі грунта-

ваўся на гандлі зь Беларусью. Менавіта Рыга была «нашай брамай у Заходнюю Эўропу». Места было заснаванае немцамі ў 1201 г., але ўжо ў 1229 г. паўстала першая гандлёвая дамова паміж Рыгай і Палацкам, Віцебскам і Смаленскам. Гэта, дарэчы, першы вядомы помнік на старабеларускай мове. Дамова дазваляла нашым продкам вольна гандляваць і жыць ў Рызе. Гэтак у XIII ст. у старой Рызе паўстаў значны беларускі квартал, што гуртаваўся вакол праваслаўнай царквы Святога Міколы. Царква была пад юрысдыкцыяй полацкага ўладыкі. Такім чынам, беларусаў, а не латышоў трэба лічыць другімі пасля немцаў гістарычнымі жыхарамі сталіцы сучаснай Латвіі.

«Еду ў Рыгу па соль па скрыцу», — кажа наша старая прыказка. Салігорску яшчэ не было — уся жыццёва неабходная соль паступала ў Беларусь ажно з Партугаліі праз Рыгу. Прэз Рыгу ішоў шкоцкі і данскі селядзец (тады танны, а сёньня дарагі, ён дагэтуль лічыцца адной з галоўных страваў беларускай кухні). Дзіўнай рыскія купцы везлі ў Беларусь піва, віно, пукар, мэталёвые рэчы, закрасы. Зь імі ехалі да нашай краіны швэды, што тады не ўспрымалася як экзотыка. Шмат хто зь іх асядаў настала ў ВКЛ.

Швэд Рыгор Барастус складаў панегірычныя вершы ў гонар Ліва Сапегі. У той самы час іншы швэд Ляўрэн Боей славіў Яна Каала Хадкевіча. Конрад Гётке ілюстраваў беларускія кнігі. Ляўрэн Горн працаў настаўнікам Януша Радзівіла. Майстар Самуэль Вэбер вырабляў канаты. Нарэшце Рыгор Штэтэнбэрг падрабляў у Горадні тастамэнты. Усе гэта съведчыць, што тады Беларусь і Швэцыя знаходзіліся ў супольным эканамічным і праўным полі — правобразе сучаснага Эўразиязу.

Што везлі ў Швэцыю беларусы? Перадусім гэта пянька (зь яе рабілі канаты і вяроўкі). Рыга была сусьеветным манапалістам у гандлі пянькой. «Русінская, якасная і чистая пянька» была ў два разы дараражэйшая за «маскоўскую». Апрача пянькі, стругамі плыў у Рыгу воск (бадай, уся Эўропа чытала пад беларускія съвечкі), скуры, лес, смолы. Рыская гільдия купцоў зь Беларусью была найзаможнейшая і фактычна кіравала рыскім магістратам. Менавіта да гэтай гільдіі належала сям'я Вітмагераў-Бельскіх. Іх галоўным партнёрам была радзіна віцебскіх мільянэраў-купцоў Аверкаў. Разам яны пабудавалі магутную гандлёвую карпарацыю, што злучыла Віцебск з Рыгай, Амстэрдамам і Стакгольмам.

Сярод купцоў Віцебску было шмат пратэстантаў. Але Аверкі ў часы уніі трымаліся праваслаўя, бадай з эканаміч-

Герб — адзнака шляхецтва, дараўнага Гансу Вітмагеру каралём за заслугі перад дзяржавай.

ных прычынаў: у Швэдзкім каралеўстве забаранялася знаходзіцца каталікам. Адзін з Аверкаў склаў беларускую кроніку XVIII ст. «Віцебскі летапіс».

Новая швэдзкая ўлада рэзка павялічыла экспартныя магчымасці рыскага порту. «Гэта было за добрым швэдзкім часам», — кажа латыская прыказка. Нам Ганс скончыў швэдзкую школу, а потым пераехаў у Стакгольм, дзе працаўваў у швэдзкім Дзяржаўным калегіуме (міністэрстве) гандлю. Менавіта ў гэтай установе ў 1654 г. быў распрацаўваны плян па далучэнні Беларусі да Швэціі.

Агрэсія Рәсей супраць ВКЛ і захоп Польшчы і Віцебску адразу змяніла Рыгу ад беларускага рынку. У выніку швэдзкай контрапалітыкі 20 каstryгніка 1655 г. ВКЛ і Швэцыя падпісалі Кейданскую унію ды злучыліся ў адну федэральную дзяржаву. Ва уніі з Швэцыяй, апроч пратэстанцкай шляхты, было зацікаўленае беларускае і рыское купецтва. Менавіта беларускія купцы ўсталявалі контакт паміж вялікім гетманам ВКЛ Янушам Радзівілам і губэрнатаром Рыгі і Лівоніі швэдам Магнусам дэ ля Гарды. Купцы-беларусы выдалі 100 тысячай талераў крэдыту на падтрымку прашвэдзкай палітыкі Радзівіла. Былі купцы і сярод падпісантаў Кейданской уніі. Напрыклад, заможны купец з Другі Іван Харламповіч падпісаў дамову кірыліцай, па-беларуску. Віцебскі купец Васіль Гіра пазычыў «на патрэбы караля швэдзкага» вялікія грошы — амаль 3 тысячи талераў.

Кейданская унія паклала пачатак зорнай кар'еры Ганса Вітмагера. Як швэдзкі ўраднік і знаўца беларускай і польскай мовай, ён быў прызначаны дэ ля Гарды галоўным падатковым інспектарам на ВКЛ. Нашай шляхце было цяжка ўжыць

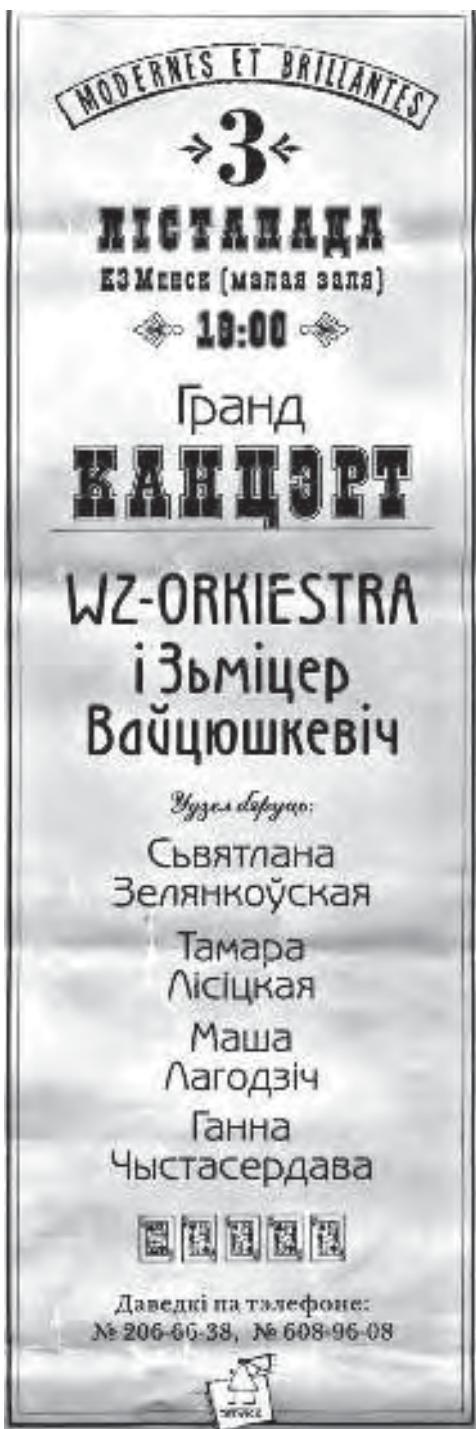
ца з новым ураднікам. Ад акуратнага швэда, што валодаў беларускай мовай і ведаў Беларусь, немагчыма было схаваць прыбыткаў. У выніку ў 1656 г. паўстала скарга беларускай і літоўскай шляхты на новага інспектара.

Але Кейданская унія хутка заняпала. Прапольская шляхта Жмудзі ўзыняла паўстаныне. Расея акупавала Браслаўскі павет і Інфлянты. Страціўшы працу, фінансіст Ганс Вітмагер прапанаваў каралю Швэціі Карлу X новы дзёрзкі праект, які дазваляў знайсці ва ўмовах вайны дадатковыя гроши.

30 лістапада 1656 г., у свой Дзень народзінаў, Карл X даў дазвол на стварэнне пад кіраўніцтвам Ганса Вітмагера Stockholm Banko — першага ў сьвеце цэнтральнага банку. Але галоўным вынаходніцтвам Вітмагера былі банкноты. Папяровыя гроши існавалі ў старажытным Кітаі, але не былі банкаўскімі крэдытнымі знакамі. У Стакгольме Ганс распачаў друк банкнотаў наміналам у 5, 25, 100 і 1000 швэдзкіх талераў. Кожная банкнота рабілася ўручную, зь якаснай ільнінай паперы (менавіта зь лёну вырабляючы амэрыканскія даляры, што не псуяцца з часам), і выдавалася за асабістый подпіс Ганса. Новыя гроши ахвотна набывала насељніцтва за вялікія, цяжкія, нязручныя і на вельмі капшоўныя швэдзкія медныя «платы»-грыўны. За новыя банкноты можна было набыць што заўгодна ці ў любы час абмяняць. Новыя лёгкія і надзеіныя гроши хутка набылі папулярнасць. Посыпех быў абсалютны. За заслугі перад дзяржавай Ганс Вітмагер быў набілітаваны як шляхціц і атрымаў ад караля, паводле швэдзкай традыцыі, новае імя і прозывішча — Ёван Пальмструх (Johan Palmstruch). Пад гэтым імем ён і вядомы сучасным швэдам. Але, відаць, не выпадкова свой герб новы швэдзкі шляхціц размаліваў у бел-чырвона-белыя колер.

Пахаваны Пальмструх у зборы містечка Тэбю ля Стакгольму (Täby kyrka). Пра беларуское паходжаныне першага банкнота сучасным швэдам, на жаль, невядома.

Жыцьцё Ганса Вітмагера, апрача моцных сувязяў зь Беларусью, ламае шмат якія стэрэатыпы. Аказваецца, беларус у мінулым быў ня толькі «панам сахі і касы». Нашыя продкі (тыя ж Аверкі) былі бізнесаўцамі ўропейскага ўзору. Нават ва ўмовах шляхецкай рэспублікі ВКЛ, што, у адрозненініе ад Швэціі, ня мела яснай дзяржаўнай палітыкі ў падтрымцы прыватнага гандлю, беларускія купцы збудавалі фінансавыя імпэрыі. Гэта дae надзею што да перспэктываў сучаснага беларускага бізнесу, бо ўсё новае — гэта добра забытае старое.

ПУБЛІЧНАЯ ЛЕКЦЫЯ

Постаць Міхала Баброўскага ў беларускай гісторыі

Такая тэма лекцыі, якую 10 лістапада прачытае доктарка гістарычных навук, прафэсарка Святлана Марозава ў клюбі каталіцкай інтэлігэнцыі імя сьв. Кірылы Тураўскага. Паседжаньне клюбу адбудзеца ў касцёле сьв. Яна Хрысціцеля (вул. Пляханава). Пачатак а 18:30.

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Субота, 4 лістапада

«Лад», 09.15

«Стары Хатабыч».

Расея (СССР), 1956, рэж. Генадзь Казанскі.

Казка паводле аднайменнай аповесьці Лазара Лагіна.

Школьнік Волька знаходзіць гарлач з джынам. Стary чараўнік кідаецца выконваць жаданы свайго гаспадара, ды толькі час ужо зьмініўся...

Піянэрскае выхаванье джына дапамагае вызначыць асноўныя адрозненіні між фэадалізмам і сацыялізмам.

HTB, 13.55

«Сорак першы».

Расея (СССР), 1956, рэж. Рыгор Чухрай.

Рамантычная драма паводле апавядання Барыса Лаўрэнева.

Паручнік Гаваруха-Отрак і рэвалюцыянірка Марутка закахаліся. Каханыне на закінутай высьле ламае класавыя бар'еры. Стыxія любові пагражае абавязковай «са-вецкай» няnavісці...

Адзін з асноўных фільмаў адлігі. І фінальны стрэл вяртае няnavісці свае права.

HTB, 17.10

«Святочны дзень».

Францыя, 1949, рэж. Жак Таці.

Эксцэнтрычна камэдыя.

Рэжысэрскі дэбют арыгінальнага французскага камэдыёграфа (Таці сыграў і галоўную ролю). Гумар Таці лірычны і іррацыональны, сумны ёк эксцэнтрычны. Таці — адзін з найлюбімейшых рэжысéraў Атара Іяселіні.

«Лад», 20.45

«Іншыя».

Гішпанія—Францыя—ЗША, 201, рэж. Александра Амэнабара.

Містыка.

У старым доме паслья вайны живе жанчына зь дзецимі, якая чакае мужа. Дзеци хварэюць ад сонечнага сывята і да таго ж пакутуюць ад прывідаў, якія зьяўляюцца ім. Гераіна спачатку на верыць прыдумкам, але праўда станеца страшна...

Выкшталцоная містыка Александра Амэнабара з прадуманай драматургіяй сывята і халоднай гістэрыкай Ніколь Кідман.

СТВ, 21.20

«Зламаная страла».

ЗША, 1995, рэж. Джон Ву.

Баявік.

Тэрарыст—вайсковец крадзе бамбардаўальник зь ядравымі бомбамі й шантажуе ўрад Злучаных Штатаў. Але на такі выпадак заўжды знойдзеца адпаведны герой...

Удалы камэрцыйны баявік з Джонам Траволтам і Крыстыянам Слэйтэрам.

Нядзеля, 5 лістапада

АНТ, 21.35

«Шчаслівая лічба Слэвіна».

ЗША, 2005, рэж. Пол Макгіган.

Крымінальная драма з гіранічнымі інтанцыямі.

Недарэку Слэвіна прымяоць за гангстэра. І ў аплату пазыкаў прапануюць забіць канкурента. Але сытуацыя куды не бяспечнейшая... для гангстэраў.

Брус Ўіліс у ролі наёмнага кілера, Морган Фрымэн і Бэн Кінгслі — гангстэры.

Андрэй Расінскі

КІНО НА DVD

КАМПАНЬЁНЫ / Радыё Амэрыка (Radio America).

Камэдія, ЗША, 2006, рэж. Робэрт Олтман.

У ролях: Вудзі Харэлсан, Томі Лі Джонз, Ліндсэй Лохан.

Апошні этэр эстраднага радыёшоў. Сэстры, якія сильваюць канtry, недарэка съедчы, вакальны дуэт каўбоёў, анёл...

Менск, Кісялёва, 12, 643-21-08

ВОЛЬНЫ ЧАС

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

ДЖЫН ЭПОХІ ПУЦІНА

Хатабыч (Хоттабыч).

Расея, 2006, каліяровы, 90 хв.

Жанр: камэдывія—казка.**Адзнака:** 3 (з 10).

Хакер Гена крадзе на сецевым аўкцыёне медны гарлач. З пасудзіны зьяўляецца джын, які абяцае выкананць трэй жаданьні зъдзіўленага праграміста. Вось толькі што пажадаць, Гена ня ведае.

Карціна Пятра Тачыліна «Хатабыч»

— перапейка вядомага сюжету пра старога чарапыніка, прыстасаваная для мэтаў аўдыторыі хакераў-інфантылаў.

Гісторыя джына ў сучаснасці абяцае съмех і недарэчнасці, але расейскі фільм нагадвае на жанравую камэдыю з дакладнымі жарсыцімі, а бесканфліктную капшу «Беларусьфільму».

Хаця ёсьць і бандыты, і ФСБшнікі, і завочна закаханая амэрыканка, і нават драман татальнаага «аблому» з казыліна барадой — фільм цукерна-мармэлідны. Чалавечыя жарсыці сцішаюцца цудамі, дый цуды нейкія вяліяя, недарэчныя і не патрэбныя анікуму.

Бутэлька піва «Хатабыч», лінолеум-

самалёт, мільён даляраў на эгіпецкім пашпрусе...

Ну і што?

Ружовым хакерам пущанскае эпохі нямя чаго жадаць і за што змагацца. Наўшота джыны, калі ёсьць Сеціва?

І беспрытульны джын сам перасяляецца ў віртуальную рэчаіснасць.

Таленавіты Ўладзімер Талаконьнікаў (праслыўлены ролю Шарыкава) з сумам пазірае на песьядакамптарную вар’янтню і гатовы адправіцца ў космас. Ды толькі джынаў там нікто не чакае.

Затое кінатэатры чакаюць падлеткаў і іхніх гёрлаў.

Андрэй Расінскі

ТЭАТРЫ

Купалаўскі тэатар

- 2 (чц), 3 (пт) — «Ідылія».
4 (сб) — «Вечар».
5 (ндз) — «Паўлінка».
6 (пн) — «Маэстра».
8 (ср) — «Сымон-музыка».
9 (чц) — «Смак яблыка».
10 (пт) — «Чычыкаў».
11 (сб) — «Ромул Вялікі».
12 (ндз) — «Паміナルная малітва». ранішня спектаклі
5 (ндз) — «Паўлінка».
12 (ндз) — «Сънежная каралева». малая сцэна
4 (сб) — «Муж для паэтэсы».
9 (чц) — «Саламея».

Тэатар беларускай драматургії

- на сцэне Дому літаратараў
(вул. Фрунзэ, 5)
5 (ндз) — «Хрустальны туфлік».
5 (ндз) — «Адэль».

8 (ср) — «Містэр Розыгрыш».

12 (ндз) — «Жан і Бэатрыса».

Тэатар лялек

- 3 (пт) — «Кот у ботах».
4 (сб) — «Вясёлы цырк».
5 (ндз) — «Чырвоны каптурок».
11 (сб), 12 (ндз) — «Сіняя птушка».

Тэатар юнага гледача

- 3 (пт) — «Журавіныя пёры».
3 (пт) — «Маленькая трагедыя».
4 (сб) — «Сястра мая Русалачка».
5 (ндз) — «Папялушка».
5 (ндз) — «Апошняя дуэль».
8 (ср) — «Тарас на Парнасе».
9 (чц) — «А зоры тут ціхія».
10 (пт) — «Маленький лорд Файнтлерой».
11 (сб) — «Дарога на Бэтлеем».
11 (сб) — «Гісторыя каханья Паласатага Ката і сэньярыты Ластаўкі».
12 (ндз) — «Паліяна».

НАШЫ ШАШКІ

Не пашэнціла на чужыне

Здавалася б, на што забываў гарадзенскі гросмайстар Андрэй Валюк у якуцкім Цэнтры нацыянальных відаў спорту імя Васіля Манчаары? Леташні Чэмпіянат съвету па шашках-64 ён выйграў у зручнейшым месцы — у Ёўпаторыі. Але ж спонсары пажадалі, каб прэтэндент Гаўрыла Колесаў выступіць у сібе на радзіме.. Запрашалі й калі міжнародных шашак Аляксей Чыжова, ды той не прыехаў, ахвяраваўшы тытул піцерцу Аляксандру Георгіеву. Чыжоў спаслаўся на сцілапасць прызывага фонду (\$10 000) — у сто разоў меншага, чым у Крамніка з Тапалавым.

А. Валюк прайграў датэрмінова

— мо таму, што не адчуваў за съпінай падтрымкі заўзятараў. Сілы гульцоў былі прыкладна роўныя, і досьвед у беларуса не абы—які, хоць апошнім часам ён і аддаваў перавагу шашкам-100. Ужо ў першай партыі гарадзенец мог здухацца якута, аднак пасыль даўжэлага пералёту з Москвы крыўдна праличыўся. Затое цяпер маем сучайнінка, як той съплюваў, «экс—і віце—чэмпіёна».

Сп. Колесаву 27 гадоў, працуе дырэктарам шахматна—шашачнага клубу ў горадзе Мірны, захапляецца паляваннем. Пачынаючы з 1996 г., напалаўшы ужо шэсць сусветных каронаў; між іншым, у

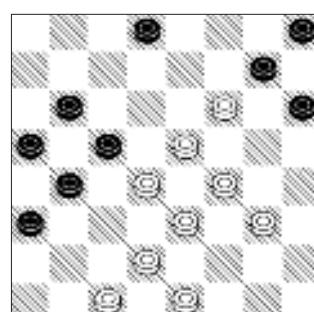
матчы 1997 г., што праходзіў у Менску, адбіўся ад тагачаснага прэтэндэнта Аркадзя Плакхіна. Дэвіз Гаўрылы: «Шашкі — гэта харэство».

У Якуцку харэства хапіла ўсім: побач гулялі і шашысткі. 23-гадовая кіянка Дар'я Ткачэнка, чэмпіёнка свету па шашках-100, перамагла Тамару Тансыкужыну з Уфы. Тамара па заканчэнні матчу (а завяршыўся ён у Кіеве) зрабіла дэйную заяву: нібы ўсьцяж адчывала «экстрасэнснае ўздзеяннне». Відаць, дурны прыклад шахматыстай выявіўся заразлівым.

ВР

Ваш ход

А. Валюк — Г. Колесаў, Якуц, 2006. Ход белых. У іх ясная перавага...

Heftumipuq Hljenhpi!
db4 ac5 3. db6 ff2 6. eg3 ac7
2. g4! haccnra 2...bc3 3. dpp bc5 4.
fd4 6. ec5 bc3 7. dc7. Ahppan arynay
3. g4! 2. dc4 4. g4! bc5 5. db6
fppmori! 2. ff2! bc3 (kencika! 2...g5
rppcmakrak Kachqasaypaq, bnuo Za
Alyka3: 1. fe7! gf6 !77, ak Ykazai

Каб штотыдзень атрымліваць газету, дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні

Каб гарантавана чытаць «Нашу Ніву» цяпер, калі
«Саюздрукам» і «Белпошце» забаронена
распайсюджваць газету:

- 1) Просім усіх ахвотных чытаць газету **паведамляць у**
Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць па
тэлефоне, факсам, праз пошту ці электронную пошту.
Тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84,
e-mail: dastauka@tut.by, паштовы адрас: a/c 537, 220050 Менск.
- 2) Просім кожную сям'ю чытачоў **пералічваць на рахунак**
газеты ахвяраваньне з разылку 6 000 рублёў на месяц. Гэтага будзе
досьць для выхаду і дастаўкі газеты. **У бляйнку банкаўскага**
паведамлення ці паштовага пераказу, калі ласка, дакладна і
разборліва пазначайце адрас, у тым ліку індэкс і код пад'езду.
Тыя, хто перакажа 18 000 рублёў за раз, забяспечаць выхад
газеты на тры месяцы. Хто ж мае магчымасць пераказаць 36 000
рублёў, зможа чытаць «НН» паўгоду.

Дзякую

**Аляксандру Б., Мікіту З.,
Уладзімеру К., Юр'ю Ш.,
Галіне В., А.С., Алегу Л.,
Валянціне Ш., Ружане Б.,
З.К., Валянціне Дз., Алегу Ч., Ігару П., Мікалаю
А., Паўлу Д., Уладзімеру
І., Анатолю Л., А.М., Д.С.,
Алегу А., С.С., Мікалаю
Л., Але С., Ларысе Ф.,
А.Л., Аляксю К., Аляксандру Ф., Л.Г., Т.П.,
А.Б., Яўгену Ш., Эдуарду
К., Я.М., Э.К., Паўлу С.,
Аляксандру Л., Паўлу К.,
Яўгену А., Антону А., Та-
цяне Р., В.Г. зь Менску.
М.Я., Сяргею К. з Жодзіна.
С.Ц. зь Лепельскага раёну.**

**В.В., Івану М. з Маладэчна.
Віктару Л., Зымітру Ж. з
Воршы.
Алене М. зь Бярозы.
А.Б., А.С. з Магілёва.
Іне П. з Пухавіцкага раёну.
Сяргею В. з Баранавічай.
Міхailу Т. са Слуцку.
В.Д. з Барысава.
Сяргею З. з Салігорску.
Уладзімеру В. з Кобрына.
Сяргею С., Аляксандру З.
з Палацку.
Ганнне К., Васілю Р. зь
Віцебску.
Паўлу С. з Горак.
Аляксандру Ч., Кірылу Р. з
Гомелю.
Ірыне Ж. з Наваполацку.**

• • • • • • • • •

На які рахунак пералічаць гроши?

Ахвяраваньне можна
перавесці ў любым
аддзяленні банку, на
любой пошце. Улічыце,
што пры пераказванні
грошай паштовым
пераводам пошта
спагае дадаткова 3%,
а пры пераводзе
грошай праз
«Беларусбанк»
працэнту не бяруць.
На банкаўскай
квітанцы ў графе «Від
плацяжа» трэба
пазначыць:
«Ахвяраванье». У
графе: «Атрымальнік
плацяжа» трэба пісаць:
«Фонд выданья газеты
«Наша Ніва», УНП
101 115 521». У графе
«Найменаванье
банку» трэба пісаць:
«МГД ААТ
«Белінвестбанк»,
вул. Калектарная, 11,
Мінск, код 764». У
графе «Рахунак
атрымальніка»
3015 212 000 012. Пры
перасылцы грошай па
пошце тое самае трэба
пісаць у рубрыках
«Каму» і «Куды».

ПАВЕДАМЛЕНИЕ

Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521				
МГД ААТ «Белінвестбанк», вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764				
Рахунак ат- рымальніка	3015 212 000 012			
Асабовы рахунак				
(прозвішча, імя, імя на бацьку, адрас)				
Від аплаты			Дата	Сума
Ахвяраванье				
		Агулам		

Касір

Фонд выданья газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

МГД ААТ «Белінвестбанк», вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764

Рахунак ат- рымальніка	3015 212 000 012
Асабовы рахунак	
(прозвішча, імя, імя на бацьку, адрас)	

КВІТАНЦЫЯ

Касір

М.П.

Від аплаты			Дата	Сума
Ахвяраванье				
		Агулам		

2 лістапада — Дзяды

Яны адышлі ад нас за мінулы год

Генадзь Айгі — народны паэт Чувашыі.

Густава Аркас (Gustavo Arcos) — патрыярх кубінскіх дысыдзантай. У 50-я ўдзельнічаў за Фідэлем Кастро ў барацьбе супраць дыктатуры Батысты, пасля змагаўся за дэмакратыю ўжо супраць новага дыктатара.

Рэд Аўэрбах (Red Auerbach). Патрыярх баскетболу, стваральнік *Boston Celtics* і адкрывальнік талентаў Біла Расэла (Billa Russell) і Лары Бёрда (Larry Bird).

Сыд Барэт (Syd Barrett) — сымбал і ахвяра шалёніх 60-х. Вакаліст, гітарыст, адзін з заснавальнікіў псыхадэлічнага року і *Pink Floyd*.

Рычард Бёрнз (Richard Burns) — памёр у дзень чацвёртай гадавіны здабыцьця тытулу чэмпіёна свету па гонках.

Янка Брыль — народны пісьменнік, клясык беларускай літаратуры.

Анна Бурда (Anna Burda) — адна з пачынальніц нямецкага эканамічнага цudu 50-х.

Джордж Бэст (George Best) — «Пэле і Марадону пашанцевала, што я столькі жлукціў, бо інакш пра іх нікто і ня чуў бы», — казаў Джордж Бэст, геніяльны футбаліст, які змарнаваў талент на п'янства і ўцехі.

Міхал Вітушка — адзіны з кіраўнікоў пасъляваенных нацыянальных антысавецкіх рухаў супраціву ў СССР, які выйшоў у партызаны і хаваўся ад савецкіх агентаў на Захадзе.

Аляксандар Дзямешка — адзін з заснавальнікаў «Песьняроў».

Аляксандар Зіноўеў — расейскі пісменнік і філёзаф, спачатку доўгія гады выкryваў абсурды камуністычнай утопіі, а пасля расчараўваўся ў дзмакратыі, пачаў ідэалізаваць камунізм і нават Сталіна.

Стыў Ірвін (Steve Irvin) — славуты аўстралійскі палітычны на кракадзілаў, аўтар знакамітага прыгодніцкага дакумэнтальнага сэрыялу «Лавец кракадзілаў».

Алан Капрой (Allan Kaprow) — гэта ён прыдумаў хэпэнінг.

Мікола Латушкін — удзельнік беларускага руху ў Чыкага, ЗША.

Станіслаў Лем (Stanisław Lem). «Каб жа людзі наважыліся сумленна ставіцца да рэчаў, то выбівалі б на надмагільлях сакавітую праклённы Прывородзе за такое падступства, замест таго, каб хаваць доказы ейнага злачынства пад букетамі кветак».

Д'ёрдь Лігечі (György Ligeti) — адзін з найвыбітнейшых кампазытараў 2-й паловы XX стагодзьдзя, сымбал музычнага авангарду з чалавечымі тварамі.

Акбар Магамадзі — правадыр студэнцкіх пратэстаў у Іране.

Наджыб Магфуз — аўтар «Паданьня старога Каіру», увайшоў у гісторыю ў 1998 годзе як першы араб, узнагароджаны Нобэльскай прэміяй па літаратуре.

Габрыель Мантальва — першы апостальскі нунций у Беларусі.

Слабадан Мілошавіч — кажуць, нібыта

ён памёр ад лекаў, якія прымаў нелегальная, каб даказаць суду, што за кратамі стан ягонага здрадоўя ўвесь час пагаршаўся.

Үорэн Мітоўскі (Warren Mitofsky) — стваральнік exit polls.

Канстанцін Мыслівец — актыўіст беларускага нацыянальнага руху на Палесці.

Свен Ніквіст (Sven Nykvist) — легендарны кінааператар, уладальнік трох «Оскараў», ад 1953 году супрацоўнік Інгмара Бэргмана.

Ганна Паліткоўская — расейская журналістка, якую застрэлілі ў ейным доме ў цэнтры Масквы.

Уладзімер Плешчанка — актыўіст нацыянальнага руху, адзін з найвядомейшых грамадзкіх дзеячаў Віцебска.

Ібрагім Ругова — правадыр косаўскіх албанцаў. Прыхільнік барацьбы за незалежнасць без ужывання гвалту.

Соф'я Самаль — апошняя удзельніца паваенных падзеяў, звязаных з імем Янкі Філістовіча, якая атрымала 10 гадоў савецкага лагеру за супрацоўніцтва з «ворагам народу».

Альфрэда Страснэр (Alfredo Stroessner) — шматгадовы дыктатар Парагваю (1954—89) і прыклад для пераймання многім маладэйшым дыктатарам.

Ксёндз Ян Твардоўскі (Jan Twardowski). «Сыпяшаймася любіць людзей, яны ж так хуткі сыходзяць», — гэтыя слова сталіся афорызмам.

Арыяна Фалячы (Oriana Fallaci) — славутая рэпартэрка, якая задавала недыплямітычныя пытанні манархам і дыктатарам.

Джон Фаўлз (John Fowles) — ангельскі пісьменнік, клясык постмадэрнізму.

Элізабэт Шварцкопф (Elizabeth Schwarczkopf) — найславутая оперная сьпявачка XX ст.

Сабачыя гісторыі

Адзін Сабака абвясыціў галадоўку. Граждан, даведаўшыся пра гэта, сказаў: «Ну, цяпер мухі і катлеты будуть разъездельна пітца...»

* * *

Адзін Сабака на Дзяды схадзіў у Курапаты і выступіў на мітынг. А Граждан увесь дзень тэлефанаваў у міліцыю і казаў, што ў курапацкім лесе німа грыбоў.

* * *

Граждан, пераапрануты ў аднаго Сабаку, паехаў на сьвята паэзіі Сыса. Усю дарогу думаў пра тое, ці будзе там выпіць і закусіць, і, прыехаўшы, запытаўся: «А ці ёсьць у вас тут каму танцы танцаваць і рыбу глушыць?...»

* * *

Адзін Сабака падышоў да магілы Сыса і заплакаў. Граждан, пераапрануты ў Сабаку, сказаў: «Хароши быў пацан! Шкада, што Шніпу пісьмы пісаў...»

* * *

Адзін Сабака абвесыціў, што шукае аўтараў для анталёгіі паэзіі ў перакладзе на кітайскую мову. Праз тыдзень Гражданоўпаэтату ў нас стала як кітайцаў.

* * *

Адзін Сабака раздаваў чамаданы. Граждан набраў чамаданаў як панесыці і на вакзале абмяняў іх у другога Граждана на квіток у тундру, дзе яшчэ ніхто ня бачыў дзікіх абізьян.

* * *

Аднаго Сабаку дэпартавалі з блізкага замежжа. Граждан сустрэў Сабаку на вакзале з плякатам «Пазор дзецям Паўліка Марозава!».

* * *

Адзін Сабака быў на доўгім ланцу. У Граждана быў кароткі ланцужок, але з крыжыкам і залаты.

S+G

А ТЫ ПАДПІШЫСЯ!

Каб рэгулярна атрымліваць
«Нашу Ніву»,
проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас.
Адначасова Рэдакцыя звязвітаеца з просьбай
ахвяраваць на выданьне. Дэталі — старонка 30.

ГІСТОРЫЯ Ў «НН»

Авантура беларускай шляхты

Наши продкі бачылі падзеі 1612 году з-за іншага боку крамлёўскага муру. Адным з іх быў Самуіл Маскевіч зь мястэчка Сэрвач пад Наваградкам. З 21 году — прафесійны ваяк. У 1609 годзе наняўся добраахвотнікам у войска Рэчы Паспалітай, што выправілася на Москву... Піша Алексей Бачоку. **Старонка 22.**

Арытметычна памылка

Што сьвяткуе Расея 4 лістапада? Піша Алег Дзяніровіч. **Старонка 25.**

Першы ў сьвеце дзяржаўны банк і першыя банкноты: беларускі сълед

Сярод наших продкаў былі й буйныя бізнесоўцы, і банкіры эўрапейскага узроўню. Піша Андрэй Катлярчук (Стакольм). **Старонка 26.**

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

КВАТАРНА

Маладая сям'я без дзяцей шукае 1-пакоўную кватру ў Менску. Беларускі парадакі своечасовую аплату гарантуюц. Т.: 574-31-94

КОТАЧКА

Чорная котачка з белай плямай на грудзях засталася сіроткою пасль смерці гаспадыні. Адгукніцца, людзі, выратуць котку! Телефонайце ў любы час: 111-46-29, альбо ўвачары 286-09-66 (Кася)

ВІТАНЬНІ

Зыміцер Дашкевіч! Трымайся, браце: Машэвіц 5:10 і да Рыманія 8:31! Верым, можам, пераножам!

Natalka! Vinšuji z Dniom narodzinai tvajho syna, zdaroūja i ščascia vam. Siabar

КНІГІ

Новыяльбомы Віктора Шалевіча «Гарадзенец прывяліўся ў Менску», «Чырвоным пад белым», «Мясцовы час», Сяржук Сокала-Воюш, Данчык «Мы яшчэ сустракнемся», книга «222 альбомы беларускага року і на толькі» і інш. Лістувіце на pesm2006@tut.by, а таксама звязвітаеся з незалежных распаводнікаў

ПАДАРОЖКА

Зыміцер Касцяпіровіч запрашае ў сяброўскую падарожку 12 лістапада (нядзеля) «Закі Беларусі»: Менск—Мір—Шчорсы—Любча—Наваградак—Уселью—Ліда—Менск 19 лістапада (нядзеля): Залесьсе—Смургонь—Солы—Геряты—Міхалішкі—Свір—Засвір. Т.: 292-54-58, 110-19-28, 573-88-17, 622-57-20

ТДА «Юніёнлайн» і Антош Астаповіч запрашаюць на вандрайку 12.11.2006. **Ліда — Белагруд — Вавёрка — Малы Мажэйкай — Мураванка.** Працягласыць вандрайку — 13 гадзін (з 7-й па 20-ю). Кошт: 31 000 беларускіх рублёў. Т. 111-73-32, 224-05-44.

Ліцэнзія №02310/0277540,
выдадзеная 24.02.2006

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМИ

В.Плюшты, Віл. губ., Ашм. пав. Цяпер трохі абрабіўся і бярну пяро ў замулянью ад сахі руку і пішу аб сваіх вёсці: Дзякую Богу, у нашай вёсцы ўсікі ўмее чытаць і пісаць і не заглядае да Шмуплі і да Інкеля, але кожны глядзіц свай гаспадаркі і як найлепей стараецца як палепшыць, каб пасль яго съмерці добра было дзеткам. Маладёж таксама не гульте і на ходзіць, где не патрэбна, а ўсе разам працуоць пры сваіх бацькох; а як прыйдзе съвяты дзень, то ўсе зьбяруцца і слухаюць, як я чытаю «Нашу Ніву».

Франук С.

«Наша Ніва». 1911. №40.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991
галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:
З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Лукшевіч,
У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).
сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
галоўныя рэдактары Андрэй Дынько
фотарэдактар Арцём Ліва
нам.галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Мясцовы фонд выданья
газеты «Наша ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:
220050, Менск, а/c 537
Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. І2 палос форматам А2, б. друк. арк. Друкарня РУП «Выведавецца «Беларускі Дон друк», Менск, пр. Ф.Скарбіны, 79. Радакцыя не насы ардзанасцці за змест раклічных абвестак. Кошт свободны. Пасывадчаныя абрэгістрацыі пэрыядычнага выдання №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзеная Міністэрствам інформацыі Рэспублікі Беларусь. Юрайдичны адрас: 220030, г. Менск, вул. Калектарная, 20а-112. Р/р 3015210200012 у МГД ААТ «Белівестбанко», Менск, код 764. Наклад 2621. Газета выдаецца 48 разоў на год. Нумар падпісаны ў друк 23.00.01.11.2006. Замова № 6120. Рэдакцыйны адрас: Калектарная, 20а-112.